ভাৰতীয় দণ্ড সংহিতা

(১৮৬০ৰ অধিনিয়ম সংখ্যা ৪৫)[১]

[৬ অক্টোবৰ, ১৮৬০]

অধ্যায় - ১

প্ৰস্তাৱনা

প্ৰাৰম্ভিক।

যিহেতু [২][ভাৰত] ৰ বাবে এখন সাধাৰণ দণ্ড সংহিতাৰ উপবন্ধ কৰাটো সমীচীন; গতিকে নিম্নলিখিত ৰূপে অধিনিয়মিত কৰা হৈছে ঃ

১। ভাৰতীয় দণ্ড সংহিতা, বেৰাৰ বিধি অধিনিয়ম, ১৯৪১ (১৯৪১ৰ ৪) ৰ দ্বাৰা বেৰাৰলৈ বিস্তাৰিত কৰা হৈছে আৰু নিম্নোক্ত বোৰত বলবৎ বুলি ঘোষিত হৈছে—

সন্থাল পৰগনাত, সন্থাল পৰগনা বন্দবস্তী বিনিয়ম (১৮৭২ ৰ ৩)ৰ ধাৰা ২ ৰ দ্বাৰা ; পান্থ পিপ্‌লোদাত, পান্থ পিপ্‌লোদা বিধি বিনিয়ম, ১৯২৯ (১৯২৯ ৰ ১), ধাৰা ২ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা;

খোণ্ডমল জিলাত, খোণ্ডমল বিধি বিনিয়ম, ১৯৩৬ (১৯৩৬ ৰ ৪), ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা; আৰু আঙ্গুল জিলাত, আঙ্গুল বিধি বিনিয়ম, ১৯৩৬ (১৯৩৬ ৰ ৫), ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা।

অনুসূচিত জিলা অধিনিয়ম, ১৮৭৪ (১৮৭৪ ৰ ১৪)ৰ ধাৰা ৩(ক)ৰ অধীনত ইয়াক নিম্নোক্ত জিলা সমূহত বলবৎ বুলি ঘোষণা কৰা হৈছে, অৰ্থাৎ সংযুক্ত প্ৰদেশ তৰাই জিলা সমূহ ভাৰতৰ ৰাজপত্ৰ, ১৮৭৬, খণ্ড ১, পৃষ্ঠা ৫০৫ চাওক ; হাজাৰিবাগ, লোহাৰডাগাৰ জিলা সমূহ (এতিয়া ৰাঁচী জিলা বুলি জ্ঞাত, কলিকতা ৰাজপত্ৰ ১৮৯৯, খণ্ড ১, পৃষ্ঠা ৪৪ চাওক) আৰু মানভূম আৰু পৰগনা।

চিংভূম জিলাৰ ধলভূম আৰু কোলাহান ভাৰতৰ ৰাজপত্ৰ ১৮৮১, খণ্ড ১, পৃষ্ঠা ৫০৪ চাওক।

একে অধিনিয়মৰ ধাৰা ৫ ৰ অধীনত ইয়াক লুচাই পাহাৰলৈ বিস্তাৰিত কৰা হৈছে। ভাৰতৰ ৰাজপত্ৰ ১৮৯৮, খণ্ড ২ , পৃষ্ঠা ৩৪৫ চাওক।

এই অধিনিয়মখন ১৯৬২ চনৰ বিনিয়ম ১২ ৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা গোৱা, দমন আৰু দিউলৈ ১৯৬৩ ৰ বিনিয়ম ৬ৰ ধাৰা ২ আৰু অনুসূচী ১ৰ দ্বাৰা দাদৰা আৰু নগৰ হাভেলি লৈ;

১৯৬৩ ৰ বিনিয়ম ৭ৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচী ১ ৰ দ্বাৰা পণ্ডিচেৰীলৈ আৰু ১৯৬৫ ৰ বিনিয়ম ৮ ৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা লাক্ষাদ্বীপ, মিনিকয় আৰু আমিনদিভি দ্বীপপুঞ্জলৈ বিস্তাৰিত কৰা হৈছে।

২। "বৃটিছ ভাৰত" শব্দ সমূহ ক্ৰমাগতভাৱে অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮, অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ আৰু ১৯৫১ চনৰ ৩ নং অধি নিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা উপৰোক্ত মতে পঠিত হবলৈ প্ৰতিস্থাপিত হৈছে।

সংহিতাখনৰ নাম আৰু ইয়াৰ প্ৰৱৰ্ত্তনৰ বিস্তাৰ।

১। এই অধিনিয়মখন ভাৰতীয় দণ্ড সংহিতা বুলি অভিহিত হ'ব আৰু ইয়াৰ [১][বিস্তাৰ [২][জম্মু আৰু কাশ্মীৰ ৰাজ্যৰ বাহিৰে] সমগ্ৰ ভাৰততে হব।]

ভাৰতৰ ভিতৰত সংঘটিত অপৰাধ সমূহৰ দণ্ড।

২। প্ৰত্যেক ব্যক্তি এই সংহিতাৰ উপবন্ধ সমূহৰ প্ৰতিকূলে কৰা প্ৰত্যেক কাৰ্য্য বা ক্ৰটিৰ বাবে, যাৰ বাবে তেওঁ [৩][ভাৰত] ৰ [৪] x x x ভিতৰত দোষী হব, এই সংহিতাখনৰ অধীনত দণ্ডনীয় হব, অন্যথা নহয়।

ভাৰতৰ বাহিৰত সংঘটিত অপৰাধ সমূহ কিন্তু যিবোৰৰ বিচাৰ বিধিৰ দ্বাৰা ভাৰতৰ ভিতৰত কৰিব পাৰি তাৰ বাবে দণ্ড।

৩। কোনো ব্যক্তি যিজন [৫][ভাৰত]ৰ বাহিৰত সংঘটিত কোনো অপৰাধৰ বাবে [৬][ভাৰতীয় বিধি]ৰ দ্বাৰা বিচাৰৰ বাবে দায়ী হয়, তেওঁক [৫][ভাৰত]ৰ বাহিৰত সংঘটিত কোনো কাৰ্য্যৰ বাবে এই সংহিতাৰ উপবন্ধ সমূহ অনুসাৰে সেই একে ৰীতিৰে বিচাৰ কৰা হ'ব যেনিবা এনে কাৰ্য্য [৫][ভাৰত]ৰ ভিতৰত সংঘটিত হৈছিল।

ৰাজ্য ক্ষেত্ৰাতীত অপৰাধবোৰৰ ক্ষেত্ৰতো সংহিতাৰ বিস্তাৰ।

[৭][৪। এই সংহিতাৰ উপবন্ধসমূহ নিম্নোক্ত ব্যক্তিয়ে সংঘটিত কৰা যিকোনো অপৰাধৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰয়োগ হব—

[৮][(১) ভাৰতৰ পৰা দূৰত আৰু বাহিৰত যিকোনো স্থানত; কোনো ভাৰতীয় নাগৰিক ;

(২) ভাৰতৰ ভিতৰত য'তেই হওঁক পঞ্জীয়নভুক্ত হোৱা কোনো জাহাজ বা বিমানত থকা কোনো ব্যক্তি।]

[৯][(৩) ভাৰতবৰ্ষত অৱস্থিত এটা কম্পিউটাৰ সম্পদাক লক্ষ্য স্থিৰ কৰি ভাৰতবৰ্ষৰ বাহিৰত বা ভাৰতবৰ্ষ পাৰ হৈ কোনো স্থানত অপৰাধ সংঘটন কৰা কোনো ব্যক্তি।]

[১০][**স্পষ্টীকৰণ** (ক) - এই ধাৰাত “অপৰাধ” শব্দই ভাৰত ৰ বাহিৰত সংঘটিত প্ৰত্যেক কাৰ্য্যকেই অন্তৰ্ভুক্ত কৰে, যিটো যদি ভাৰতৰ ভিতৰত সংঘটিত হ'লহেঁতেন, এই সংহিতাৰ অধীনত দণ্ডনীয় হ'লহেঁতেন।

২০০০ ৰ ২১

(খ) “কম্পিউটাৰ সম্পদা” অভিব্যক্তিৰ, তথ্য প্ৰযুক্তি বিজ্ঞান অধিনিয়ম, ২০০০ (২০০০ৰ২১)ৰ ধাৰা ২ৰ উপধাৰা (১) খণ্ড (ট)ত ইয়ালৈ আৰোপিত কৰা দৰে অৰ্থ থাকিব।]

১। মূল শব্দসমূহ ক্ৰমাগতভাবে ১৮৯১ চনৰ ১২ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ আৰু অনুসূচী ১, অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭, অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮ আৰু অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ ৰ দ্বাৰা উপৰোক্তমতে পঠিত হবলৈ সংশোধিত হৈছে।

২। ১৯৫১ চনৰ ৩ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা (ভাগ খ ৰাজ্যসমূহৰ ব্যতিৰেকে)ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৩। মূল শব্দসমূহ, “উক্ত ৰাজ্যক্ষেত্ৰসমূহ” ক্ৰমাগত ভাবে অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭, অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮, অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ আৰু ১৯৫১ চনৰ ৩ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা উপৰোক্ত মতে পঠিত হবলৈ সংশোধিত কৰা হৈছে।

৪। ১৮৯১ চনৰ ১২ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ আৰু অনুসূচী ১ ৰ দ্বাৰা ১৮৬১ চনৰ উক্ত পহিলা মে'ত বা তাৰ পিছত “শব্দ আৰু সংখ্যা সমূহ নিৰসিত কৰা হৈছে।

৫। মূল শব্দসমূহ “উক্ত ৰাজ্যক্ষেত্ৰসমূহৰ সীমা” অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭, অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮, অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ আৰু ১৯৫১ ৰ ৩নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা উপৰোক্তৰূপে পঠিত হবলৈ ক্ৰমাগতভাৱে সংশোধিত কৰা হৈছে।

৬। অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭ ৰ দ্বাৰা “সপৰিষদ ভাৰতৰ গভৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ দ্বাৰা পাৰিত বিধি”ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৭। ১৮৯৮ চনৰ ৪নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ ৰ দ্বাৰা মূলধাৰাৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৮। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ ৰ দ্বাৰা খণ্ডসমূহ (১ ৰ পৰা ৪)ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৯। তথ্য প্ৰযুক্তিবিজ্ঞান (সংশোধন) অধিনিয়ম ২০০৮ (২০০৯ ৰ ১০)ৰ ধাৰা ৫১ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

১০। তথ্য প্ৰযুক্তি বিজ্ঞান (সংশোধন) অধিনিয়ম ২০০৮ (২০০৯ৰ ১০)ৰ ধাৰা ৫১ৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠাপিত।

[1] দৃষ্টান্ত

[2] x x x x , [3][যিয়েই [4][এজন ভাৰতীয় নাগৰিক] "ক"ই ইউগাণ্ডাত এটা নৰহত্যা সংঘটিত কৰিলে। তেওঁক নৰহত্যাৰ বাবে [5][ভাৰত]ৰ যিকোনো স্থানত য'তেই তেওঁক পোৱা হয় বিচাৰ কৰিব আৰু দোষী সাব্যস্ত কৰিব পৰা যাব।

[6] x x x x

কিছুমান নিৰ্দিষ্ট বিধি এই অধিনিয়মৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত নহব।

[7][৫। এই অধিনিয়মৰ একোৱেই ভাৰত চৰকাৰৰ সেৱাত থকা পদাধিকাৰী, সেনা, নৌ-সেনা বা বায়ু-সেনা সমূহৰ বিদ্ৰোহ আৰু অভিত্যজনৰ বাবে দণ্ড বিহিবলৈ কৰা কোনো অধিনিয়মৰ উপবন্ধসমূহ বা কোনো বিশেষ বা স্থানীয় বিধিৰ উপবন্ধসমূহক প্ৰভাৱিত নকৰিব।]

অধ্যায় - ২

সাধাৰণ স্পষ্টীকৰণ

সংহিতাত পৰিভাষাসমূহ ব্যতিক্ৰমবোৰৰ সাপেক্ষে বুজিব লাগিব।

৬। এই সংহিতাৰ সৰ্বত্ৰ অপৰাধৰ প্ৰত্যেক পৰিভাষা, প্ৰত্যেক দণ্ড উপবন্ধ আৰু এনে প্ৰত্যেক পৰিভাষা বা দণ্ড উপবন্ধৰ প্ৰত্যেক দৃষ্টান্ত 'সাধাৰণ ব্যতিক্ৰম" শীৰ্ষক অধ্যায়টোৰ অন্তৰ্গত ব্যতিক্ৰমসমূহৰ সাপেক্ষেহে বুজিব লাগিব, যদিও সেই ব্যতিক্ৰমসমূহ তেনে পৰিভাষা, দণ্ড উপবন্ধ বা দৃষ্টান্তটোত দোহাৰা নাই।

দৃষ্টান্ত

(ক) এই সংহিতাৰ ধাৰাবোৰত, যিবোৰত অপৰাধসমূহৰ পৰিভাষা অন্তৰ্বিষ্ট কৰা হৈছে, এনেদৰে ব্যক্ত কৰা হোৱা নাই যে সাত বছৰতকৈ কম বয়সৰ শিশু এটিয়ে তেনে অপৰাধসমূহ সংঘটিত কৰিব নোৱাৰে, কিন্তু পৰিভাষাসমূহ এই সাধাৰণ ব্যতিক্ৰমটোৰ সাপেক্ষেহে বুজিব লাগিব যিটোৰ দ্বাৰা উপবন্ধ কৰা হৈছে যে এনে একোৱেই অপৰাধ নহয় যিটো সাত বছৰতকৈ কম বয়সৰ শিশুৱে কৰিছে।

(খ) আৰক্ষী পদাধিকাৰী "ক" ই পৰোৱানা নোহোৱাকৈ "য" যিয়ে নৰহত্যা সংঘটিত কৰিছে, তেওঁক কৰায়ত্ব কৰিছে। ইয়াত "ক" সদোষ পৰিৰোধ এই অপৰাধটোৰ বাবে দোষী নহয় ; কাৰণ তেওঁ "য"ক কৰায়ত্ব কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা আৱদ্ধ আৰু সেই বাবে গোচৰটো সাধাৰণ ব্যতিক্ৰমৰ অন্তৰ্গত হৈছে যাৰ দ্বাৰা উপবন্ধ কৰা হৈছে যে "এনে একোৱেই অপৰাধ নহয় যিটো এনে এজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হৈছে যিজন এইটো কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা আৱদ্ধ।"

১। ১৯৫৭ৰ ৩৬ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচী ২ ৰ দ্বাৰা "দৃষ্টান্ত"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

২। একে অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচী ২ৰ দ্বাৰা বন্ধনীসমূহ আৰু আখৰ "(ক)" লোপ কৰা হৈছে।

৩। অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮ ৰ দ্বাৰা "কোনো কুলী যিজন ভাৰতীয় মূল নাগৰিক"ৰ কাৰণে প্ৰতিস্থাপিত।

৪। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা "ভাৰতীয় অধিবাসৰ কোনো বৃটিছ নাগৰিক"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

৫। "বৃটিছ ভাৰত" শব্দসমূহ অনুকূলন আদেশ ১৯৪৮, অনুকূলন আদেশ ১৯৫০ আৰু ১৯৫১ ৰ ৩নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা উপৰোক্তৰূপে পঠিত হবলৈ ক্ৰমাগতভাৱে সংশোধিত কৰা হৈছে।

৬। একে অনুকূলন আদেশৰ দ্বাৰা দৃষ্টান্তসমূহ (খ), (গ) আৰু (ঘ) লোপ কৰা হৈছে।

৭। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ ৰ দ্বাৰা মূল ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

এবাৰ স্পষ্টীকৰণ দিয়া অভিব্যক্তিৰ ভাৱ।	৭। প্ৰত্যেক অভিব্যক্তি যাৰ বিষয়ে এই সংহিতাখনৰ যিকোনো ভাগত স্পষ্টীকৰণ দিয়া হৈছে, সেইটো এই সংহিতাখনৰ প্ৰতিটো ভাগত সেই স্পষ্টীকৰণ অনুসৰি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।
লিঙ্গ।	৮। পুংলিঙ্গ বাচক শব্দ য'তেই ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে, যিবিলাকে পুৰুষেই হওঁক বা, স্ত্ৰীয়েই হওঁক, প্ৰত্যেক ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হব।
বচন।	৯। প্ৰসঙ্গত প্ৰতিকূল প্ৰতীয়মান নহলে, এক বচন বুজোৱা শব্দবোৰে বহু বচনকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব আৰু বহু বচন বুজোৱা শব্দবোৰে এক বচনকো অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব।
পুৰুষ। "স্ত্ৰী"	১০। "পুৰুষ" শব্দই যিকোনো বয়সৰ পুৰুষ মানুহ এজনক বুজায়; "স্ত্ৰী" শব্দই যিকোনো বয়সৰ নাৰী এজনীক বুজায়।
"ব্যক্তি"	১১। "ব্যক্তি" শব্দই নিগমিত হওঁকেই বা নহওঁকেই কোনো কোম্পানী বা ব্যক্তিসমূহৰ সন্থা বা ব্যক্তিসকলৰ নিকায়ক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।
"লোক"	১২। "'লোক" শব্দই লোকৰ যি কোনো শ্ৰেণী বা যিকোনো সম্প্ৰদায়ক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।
	১৩। [ৰাজৰাণীৰ পৰিভাষা] অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা নিৰসিত।
"চৰকাৰৰ সেৱক"	[১][১৪। "চৰকাৰৰ সেৱক" শব্দবোৰে চৰকাৰৰ প্ৰাধিকাৰৰ দ্বাৰা বা তাৰ অধীনত ভাৰতত ৰখা, নিযুক্ত ৰখা বা নিয়োজিত কৰা যিকোনো পদাধিকাৰী বা সেৱকক বুজায়।]
	১৫। ["বৃটিছ ভাৰত"ৰ পৰিভাষা] অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭] ৰ দ্বাৰা নিৰসিত।
	১৬। ["ভাৰত চৰকাৰ"ৰ পৰিভাষা] পূৰ্বোক্তৰ দ্বাৰা, নিৰসিত।
"চৰকাৰ"	[১][১৭। "চৰকাৰ" শব্দই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰক বা কোনো [২] x x x ৰাজ্যৰ চৰকাৰক বুজায়।]
"ভাৰত"	[৩][১৮। "ভাৰত" মানে জম্মু আৰু কাশ্মীৰ ৰাজ্যৰ বাহিৰে ভাৰতৰ ৰাজ্যক্ষেত্ৰ।]
"ন্যায়াধীশ"	১৯। "ন্যায়াধীশ" শব্দই শাসকীয় ভাৱে, ন্যায়াধীশ ৰূপে অভিহিত কৰা কেৱল এনে প্ৰত্যেক ব্যক্তিকেই নুবুজায়, কিন্তু এনে প্ৰত্যেক ব্যক্তিকো বুজায়,

যিজন, চিভিল বা দাণ্ডিক, যিকোনো বিধিক কাৰ্য্যবাহীত এটা নিশ্চায়ক নিৰ্ণয় বা এনে এটা নিৰ্ণয় যিটো দিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা ক্ষমতাৰ্পিত হৈছে, তাৰ বিৰুদ্ধে আপীল নকৰা হলে নিশ্চায়ক হ'লহেতেন, বা এনে এটা নিৰ্ণয় যিটো আন কোনো প্ৰাধিকাৰীৰ দ্বাৰা সুদৃঢ় কৰা হলে নিশ্চায়ক হ'লহেতেন, বা

যিঁজন ব্যক্তিসকলৰ নিকায়ৰ এজন, যি ব্যক্তিসকলৰ নিকায় এনে এটা নিৰ্ণয় দিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা ক্ষমতাৰ্পিত হৈছে।

দৃষ্টান্ত

(ক) ১৮৫৯ ৰ অধিনিয়মৰ ১০ৰ অধীনত এটা বাদত অধিকাৰিতা প্ৰয়োগ কৰা সমাহৰ্ত্তা এজন ন্যায়াধীশ।

১। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা মূল ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

২। ১৯৫১ চনৰ ৩নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "ভাগ ক" শব্দ আৰু আখৰ লোপ কৰা হৈছে।

৩। ১৯৫১ চনৰ ৩ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত যিটো অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ, দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত কৰা হৈছিল। মূলধাৰা ১৮ অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭ ৰ দ্বাৰা নিৰসিত হৈছে।

(খ) কোনো অভিযোগ সম্পৰ্কে, যাৰ বাবে জৰিমনা বা কাৰাবাসেৰে দণ্ড বিহিবলৈ তাৰ আপীল সহ ই হওঁকেই বা নহওঁকেই অধিকাৰিতা প্ৰয়োগ কৰা দণ্ডাধীশ, ন্যায়াধীশ।

(গ) মাদ্ৰাজ সংহিতাৰ বিনিয়ম [১]VII, ১৮১৬ৰ অধীনত বাদৰ বিচাৰ আৰু অৱধাৰণ কৰিবলৈ ক্ষমতা থকা পঞ্চায়তৰ সদস্য ন্যায়াধীশ।

(ঘ) অভিযোগ এটাৰ সম্পৰ্কত অধিকাৰিতা প্ৰয়োগ কৰা এজন দণ্ডাধীশ যি বিষয়ত তেওঁ কেৱল আন এখন ন্যায়ালয়লৈ বিচাৰৰ বাবে ছোপৰ্দ্দ কৰিবলৈহে ক্ষমতাবান, ন্যায়াধীশ নহয়।

"ন্যায়ালয়"

২০। "ন্যায়ালয়" শব্দই এজন ন্যায়াধীশ, যিজনক কেৱল ন্যায়িক ৰূপে কাৰ্য্য কৰিবলৈহে বিধিৰ দ্বাৰা ক্ষমতাৰ্পিত কৰা হৈছে, বা ন্যায়াধীশ সকলৰ এটা নিকায়ক বুজায়, যিটোক এটা নিকায় হিচাপে ন্যায়িক ৰূপে কাৰ্য্য কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা ক্ষমতাৰ্পিত কৰা হৈছে, যেতিয়া তেনে ন্যায়াধীশ বা ন্যায়াধীশসকলৰ নিকায়টোৱে ন্যায়িক ভাৱে কাৰ্য্য কৰে।

দৃষ্টান্ত

বাদৰ বিচাৰ আৰু অৱধাৰণ কৰিবলৈ ক্ষমতাৰ্পিত, মাদ্ৰাজ সংহিতাৰ বিনিয়ম VII ১৮১৬ৰ অধীনত কাৰ্য্য কৰা এখন পঞ্চায়ত, এখন ন্যায়ালয়।

"লোকসেৱক"

২১। "লোকসেৱক" শব্দ সমূহে ইয়াত ইয়াৰ পিছত দিয়া বৰ্ণনাবোৰৰ যি কোনোটোত পৰা কোনো ব্যক্তিক বুজায় অৰ্থাৎ ঃ

[২]X X X X

দ্বিতীয়- [৩][ভাৰত]ৰ সেনা, [৪][নৌ সেনা বা বায়ু সেনা] বাহিনীৰ প্ৰত্যেক কমিচনও পদাধিকাৰী;

[৫][**তৃতীয়-** প্ৰত্যেক ন্যায়াধীশ, যাৰ অন্তৰ্গত হব কোনো ব্যক্তি যিজনে যি কোনো ন্যায় নিৰ্ণায়ক কৃত্য নিজেই হওক বা নিৰ্বহন কৰিবলৈ ব্যক্তি সকলৰ কোনো নিকায়ৰ সদস্য ৰূপেই হওক নিৰ্বহন কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা ক্ষমতাৰ্পিত হয়;]

চতুৰ্থ- ন্যায়ালয়ৰ প্ৰত্যেক পদাধিকাৰী [৬][যাৰ অন্তৰ্গত হব সমাপক, ৰিচিভাৰ বা কমিচনাৰ] এনে পদাধিকাৰী হোৱাৰ কাৰণে কোনো বিধি বা তথ্যৰ বিষয় সম্পৰ্কে যাৰ কৰ্ত্তব্য হব, অনুসন্ধান কৰা

১। মাদ্ৰাজ চিভিল ন্যায়ালয় অধিনিয়ম, ১৮৭৩ (১৮৭৩ৰ ৩)ৰ দ্বাৰা নিৰসিত।

২। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা প্ৰথম খণ্ডটো লোপ কৰা হৈছে।

৩। অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭, অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮ আৰু অনুকূলন আদেশ ১৯৫০ ৰ দ্বাৰা ক্ৰমাগতভাৱে মূল শব্দসমূহ "ৰাণী যি ভাৰত চৰকাৰ বা কোনো চৰকাৰৰ অধীনত সেৱাৰতা" উপৰোক্তমতে পঠিত হবলৈ সংশোধিত হৈছে।

৪। ১৯২৭ চনৰ ১০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ আৰু অনুসূচী ১ৰ দ্বাৰা "বা নৌ সেনা"ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৫। ১৯৬৪ চনৰ ৪০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা পূৰ্বৰ খণ্ডৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৬। পূৰ্বোক্ত অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

বা প্ৰতিবেদন দিয়া, বা কোনো দস্তাৱেজ প্ৰস্তুত কৰা, অধিপ্ৰমাণিত কৰা বা ৰখা, বা কোনো সম্পত্তিৰ ভাৰ গ্ৰহণ কৰা বা নিষ্পত্তি কৰা, বা কোনো ন্যায়িক আদেশিকাৰ নিষ্পাদন কৰা, বা কোনো শপত গ্ৰহণ কৰোৱা, বা নিৰ্বাচন কৰা, বা ন্যায়ালয়ত শৃঙ্খলা ৰক্ষা কৰা, আৰু এনে প্ৰত্যেক ব্যক্তি যি এনে কৰ্ত্তব্যবোৰৰ যি কোনোটো সম্পাদন কৰিবলৈ ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা বিশেষভাবে প্ৰাধিকৃত হয় ;

পঞ্চম- -- কোনো ন্যায়ালয়ক বা লোকসেৱকক সহায়তা কৰা প্ৰত্যেক জুৰি সদস্য, পৰামৰ্শদাতা (এছেছৰ) বা পঞ্চায়তৰ সদস্য ;

ষষ্ঠ -- প্ৰত্যেক মধ্যস্থ বা আন ব্যক্তি যাৰ প্ৰতি কোনো গোচৰ বা বিষয় কোনো ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা বা কোনো সক্ষম লোক প্ৰাধিকাৰীৰ দ্বাৰা বিনিশ্চয় বা প্ৰতিবেদনৰ বাবে নিৰ্দেশিত কৰা হৈছে ;

সপ্তম-- প্ৰত্যেক ব্যক্তি যিজনে কোনো পদ ধাৰণ কৰে যাৰ বলত তেওঁ কোনো ব্যক্তিক পৰিৰোধ কৰিবলৈ বা পৰিৰোধ কৰি ৰাখিবলৈ ক্ষমতাৰ্পিত হৈছে ;

অষ্টম -- [১][চৰকাৰ]ৰ প্ৰত্যেক পদাধিকাৰী এনে পদাধিকাৰী হোৱাৰ কাৰণে যাৰ কৰ্ত্তব্য হব অপৰাধ নিবাৰণ কৰা, অপৰাধবোৰৰ সংবাদ দিয়া, অপৰাধী সকলক ন্যায়ৰ বাবে উপস্থিত কৰা বা জন স্বাস্থ্য, সুৰক্ষা বা সুবিধা সংৰক্ষণ কৰা;

নৱম-- প্ৰত্যেক পদাধিকাৰী এনে পদাধিকাৰী ৰূপে যাৰ কৰ্ত্তব্য হব চৰকাৰৰ হকে কোনো সম্পত্তি লোৱা, গ্ৰহণ কৰা, ৰখা বা ব্যয় কৰা, বা [১][চৰকাৰ]ৰ হকে কোনো জৰীপ, কৰ নিৰ্দ্ধাৰণ বা সংবিদা কৰা বা ৰাজহ আদেশিকা নিষ্পাদন কৰা [১][চৰকাৰ]ৰ আৰ্থিক স্বাৰ্থৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলোৱা যিকোনো বিষয়ৰ অনুসন্ধান কৰা, বা তাৰ প্ৰতিবেদন দিয়া, বা [১][চৰকাৰ]ৰ আৰ্থিক স্বাৰ্থ সম্বন্ধীয় কোনো দস্তাৱেজ প্ৰস্তুত কৰা, অধিপ্ৰমাণিত কৰা বা ৰখা বা [১][চৰকাৰ]ৰ আৰ্থিক স্বাৰ্থ সংৰক্ষণ সংক্ৰান্ত কোনো বিধিৰ উলংঘন নিবাৰণ কৰা;। [২]X X X

দশম-- প্ৰত্যেক পদাধিকাৰী এনে পদাধিকাৰী ৰূপে যাৰ কৰ্ত্তব্য হব কোনো গাওঁ, নগৰ বা জিলাৰ কোনো ধৰ্ম নিৰপেক্ষ সাধাৰণ প্ৰয়োজনৰ বাবে কোনো সম্পত্তি লোৱা, গ্ৰহণ কৰা, ৰখা বা ব্যয় কৰা, কোনো জৰীপ কৰা বা কৰ নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা, বা কোনো অধিকৰ বা কৰ উদগ্ৰহণ কৰা, বা কোনো গাওঁ, নগৰ বা জিলাৰ লোকসকলৰ অধিকাৰসমূহ অভিনিশ্চিত কৰিবলৈ কোনো দস্তাৱেজ প্ৰস্তুত কৰা, অধিপ্ৰমাণিত কৰা, বা ৰখা;

[৩][**একাদশ**- প্ৰত্যেক ব্যক্তি যিজনে এনে কোনো পদ ধাৰণ কৰিছে যাৰ বলত তেওঁক নিৰ্বাচক নামাৱলী প্ৰস্তুত, প্ৰকাশ, সংৰক্ষণ বা সংশোধন কৰিবলৈ বা কোনো নিৰ্বাচন বা নিৰ্বাচনৰ অংশ পৰিচালনা কৰিবলৈ ক্ষমতাৰ্পিত কৰা হৈছে;]

[৪][**দ্বাদশ**- প্ৰত্যেক ব্যক্তি --

(ক) যিজন চৰকাৰৰ সেৱাত বা বেতনভোগী হৈ আছে বা যিজনক কোনো লোক দায়িত্ব সম্পাদনৰ বাবে চৰকাৰৰ দ্বাৰা মাচুল বা কমিচনেৰে পাৰিশ্ৰমিক দিয়া হৈছে ;

(খ) যিজন কোনো স্থানীয় প্ৰাধিকাৰী, কেন্দ্ৰীয়, প্ৰাদেশিক বা ৰাজ্যিক অধিনিয়মৰ দ্বাৰা বা তাৰ অধীনত স্থাপিত নিগম বা কোম্পানী অধিনিয়ম, ১৯৫৬ৰ ধাৰা ৬১৭ত পৰিভাষিত ৰূপে কোনো চৰকাৰী কোম্পানীৰ সেৱাৰত বা বেতনভোগী।

১। অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ ৰ দ্বাৰা "ক্ৰাউন" শব্দৰ কাৰণে "চৰকাৰ" শব্দ প্ৰতিষ্ঠাপিত যিটো অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭ৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰা হৈছিল।

২ । ১৯৬৪ চনৰ ৪০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা কিছুমান নিৰ্দ্দিষ্ট শব্দ লোপ কৰা হৈছে।

৩। ১৯২০ চনৰ ৩৯ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৪। ১৯৬৪ চনৰ ৪০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠাপিত।

দৃষ্টান্ত

পৌৰ আয়ুক্ত লোকসেৱক

স্পষ্টীকৰণ ১ — উপৰোক্ত বৰ্ণনা বিলাকৰ যি কোনোটোৰ অধীনস্থ ব্যক্তিসকল, চৰকাৰৰ দ্বাৰা নিযুক্ত কৰাই হওঁক বা নহওঁক, লোকসেৱক।

স্পষ্টীকৰণ ২ "লোকসেৱক" শব্দ সমূহ য'তেই নাথাকক সেইবোৰে প্ৰত্যেক ব্যক্তিৰ বিষয়ে বুজাব যিজন লোকসেৱক এজনৰ স্থিতিত বাস্তৱিক ভাৱে দখলত থাকে, তেনে স্থিতিত থাকিবলৈ তেওঁৰ অধিকাৰৰ যি ধৰণৰ অধিক ত্ৰুটী নাথাকক।

[1][**স্পষ্টীকৰণ** ৩ — "নিৰ্বাচন" শব্দই কোনো বিধান সভা, পৌৰ সভা বা আন লোক প্ৰাধিকাৰীৰ সদস্যসকলৰ বাছনিৰ বাবে কৰা যি প্ৰকৃতিৰে নহওঁক নিৰ্বাচন বুজায়, যিটোৰ বাছনি পদ্ধতি নিৰ্বাচন যোগে হব বুলি কোনো বিধিৰ দ্বাৰা বা তাৰ অধীনত বিহিত কৰা হৈছে।

[2]x x x

"অস্থাৱৰ সম্পত্তি"

২২। "অস্থাৱৰ সম্পত্তি" শব্দ সমূহে পৃথিৱীৰ লগত সংলগ্ন ভূমি আৰু বস্তু বা পৃথিৱীৰ লগত সংলগ্ন যি কোনো বস্তুৰ লগত স্থায়ীভাৱে সংবদ্ধ বস্তুৰ বাহিৰে আন প্ৰত্যেকটো বৰ্ণনাৰ মূৰ্ত্ত সম্পত্তিকেই অন্তৰ্ভুক্ত কৰে বুলি অভিপ্ৰেত হৈছে।

"সদোষলাভ"

২৩। "সদোষ লাভ" মানে বিধি বিৰুদ্ধ উপায়ে হোৱা সম্পত্তিৰ লাভ যাৰ প্ৰতি জন ব্যক্তি বৈধ ভাৱে হক্‌দাৰ নহয়।

"সদোষ হানি"

"সদোষ হানি" মানে বিধি বিৰুদ্ধ উপায়ে হোৱা সম্পত্তিৰ হানি, যাৰ প্ৰতি হানি হোৱা ব্যক্তিজন বৈধ ভাৱে হক্‌দাৰ।

সদোষভাৱে লাভ কৰা।

কোনো ব্যক্তিয়ে সদোষ ভাৱে লাভ কৰা বুলি কোৱা হয় যেতিয়া তেনে ব্যক্তিয়ে সদোষ ভাৱে প্ৰতি ধাৰণ কৰে আৰু যেতিয়া তেনে ব্যক্তিয়ে সদোষ ভাৱে অৰ্জন কৰে।

সদোষভাৱে হানি হোৱা।

কোনো ব্যক্তিৰ সদোষ ভাৱে হানি হোৱা বুলি কোৱা হয় যেতিয়া তেনে ব্যক্তিক কোনো সম্পত্তি লাভৰ পৰা সদোষ ভাৱে আঁতৰাই ৰখা হয় আৰু যেতিয়া তেনে ব্যক্তিক সম্পত্তিৰ পৰা সদোষ ভাৱে বঞ্চিত কৰা হয়।

"অসাধুভাৱে"

২৪। যিয়ে কোনো কাম এজন ব্যক্তিৰ সদোষ লাভ বা আন এজন ব্যক্তিৰ সদোষ হানি কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰে, তেওঁ সেই কামটো "অসাধু ভাৱে" কৰা বুলি কোৱা হয়।

"প্ৰৱঞ্চনা ক্ৰমে"

২৫। কোনো ব্যক্তিয়ে এটা কাম প্ৰৱঞ্চনাক্ৰমে কৰা বুলি কোৱা হয় যদি তেওঁ সেই কামটো প্ৰৱঞ্চনা কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰে কিন্তু অন্যথা নহয়।

"বিশ্বাস কৰিবলৈ যুক্তি"

২৬। কোনো ব্যক্তিৰ কোনো কথা "বিশ্বাস কৰিবলৈ যুক্তি" থকা বুলি কোৱা হয় যদি তেওঁ সেই কথাটো বিশ্বাস কৰিবলৈ যথেষ্ট কাৰণ থাকে কিন্তু অন্যথা নহয়।

"পত্নী, কেৰাণী বা সেৱকৰ দখলত থকা সম্পত্তি"

২৭। যেতিয়া কোনো ব্যক্তিৰ পত্নী, কেৰাণী বা সেৱকৰ দখলত সেই ব্যক্তিজনৰ হকে সম্পত্তি থাকে, ই এই সংহিতাৰ অৰ্থত সেই জন ব্যক্তিৰ দখলত থাকে।

স্পষ্টীকৰণ – অস্থায়ী ভাৱে বা কোনো বিশেষ প্ৰয়োজনত কেৰাণী বা সেৱকৰূপে নিযুক্ত কোনো ব্যক্তি এই ধাৰাৰ অৰ্থত কেৰাণী বা সেৱক।

১। ১৯২০ চনৰ ৩৯ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

২। ১৯৬৪ চনৰ ৪০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা স্পষ্টীকৰণ ৪ লোপ কৰা হৈছে।

"জাল"

২৮। কোনো ব্যক্তিয়ে "জাল" কৰা বুলি কোৱা হয় যিয়ে এটা বস্তু আন এটা বস্তুৰ সদৃশ কৰাৰ দ্বাৰা বা এইটো সম্ভৱপৰ হব বুলি জানি যে তাৰ দ্বাৰা প্ৰতাৰণা কৰা হব, প্ৰতাৰণা কৰে।

[১][**স্পষ্টীকৰণ** ১ - জাল কৰাৰ বাবে এইটো অপৰিহাৰ্য্য নহয় যে অনুকৰণটো অবিকল হব লাগে।

স্পষ্টীকৰণ ২ - যেতিয়া কোনো ব্যক্তিয়ে এটা বস্তু আন এটা বস্তুৰ সদৃশ কৰে আৰু সাদৃশ্যটো এনেকুৰা হয় যে এজন ব্যক্তি তাৰ দ্বাৰা প্ৰতাৰিত হব পাৰে, প্ৰতিকূল প্ৰমাণিত নোহোৱা পৰ্য্যন্ত প্ৰাক্ ধাৰণা কৰা হব যে এটা বস্তু আন বস্তুটোৰ সদৃশ কৰা ব্যক্তিজনে সেই সাদৃশ্যৰ যোগেদি প্ৰতাৰণা কৰিবলৈ অভিপ্ৰায় কৰিছিল বা এইটো সম্ভৱ হব পাৰে বুলি জানিছিল যে তাৰ দ্বাৰা প্ৰতাৰণা কৰা হব।]

"দস্তাৱেজ"

২৯। "দস্তাৱেজ" শব্দই যিকোনো পদাৰ্থৰ ওপৰত বৰ্ণ, সংখ্যা বা চিহ্নৰ দ্বাৰা বা সেই উপায়বোৰৰ একাধিকৰ দ্বাৰা প্ৰকাশ কৰা বা বৰ্ণনা কৰা যিকোনো বিষয়ক বুজায়, যিটো সেই বিষয়টোৰ সাক্ষ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ অভিপ্ৰেত হৈছে বা যাক তেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়।

"ইলেকট্ৰনিক ৰেকৰ্ড"

[২][২৯ক। "ইলেকট্ৰনিক ৰেকৰ্ড" শব্দ সমূহৰ, তথ্য প্ৰযুক্তি বিজ্ঞান অধিনিয়ম, ২০০০ৰ ধাৰা ২ৰ উপধাৰা (১)ৰ খণ্ড (ন)ত সেইবোৰলৈ আৰোপিত কৰাৰ দৰে, অৰ্থ হব।]

স্পষ্টীকৰণ ১ - কি উপায়েৰে বা কি পদাৰ্থত বৰ্ণ, সংখ্যা বা চিহ্নবোৰ অঙ্কিত কৰা হয় বা সাক্ষ্যটো ন্যায়ালয়ৰ বাবে অভি প্ৰেত হওঁক বা নহওঁক বা ন্যায়ালয়ত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা হওঁক বা নহওঁক এইটো গুৰুত্বপূৰ্ণ নহয়।

দৃষ্টান্ত

সংবিদাৰ নিবন্ধনসমূহ ব্যক্ত কৰা লেখন, যাক সংবিদাটোৰ সাক্ষ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়, এখন দস্তাৱেজ।

বেঙ্কাৰলৈ দিয়া এখন চেক এখন দস্তাৱেজ।

এখন মোক্তাৰ নামা এখন দস্তাৱেজ।

মানচিত্ৰ বা এখন নক্সা, যিখন সাক্ষ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ অভিপ্ৰেত হৈছে বা যাক তেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা যায়, এখন দস্তাৱেজ।

নিৰ্দ্দেশ বা অনুদেশ সম্বলিত লেখন, এখন দস্তাৱেজ।

স্পষ্টীকৰণ ২ - বাণিজ্যিক বা আন প্ৰথাৰ দ্বাৰা যথা স্পষ্টীকৃত কৰাৰ দৰে বৰ্ণ, সংখ্যা বা চিহ্নৰ দ্বাৰা ব্যক্ত কৰা যিকোনো বিষয়ে তেনে বৰ্ণ, সংখ্যা বা চিহ্নৰ দ্বাৰা এই ধাৰাৰ অৰ্থত একে কথাই ব্যক্ত কৰা বুলি গণ্য হব যদিও সেইটো বাস্তৱিকতে ব্যক্ত কৰা নহব পাৰে।

দৃষ্টান্ত

'ক'ই তেওঁৰ নামটো তেওঁৰ আদেশানুসাৰে দেয় এখন বিনিময় পত্ৰৰ পিঠিত লিখিছে। বাণিজ্যিক প্ৰথাৰ দ্বাৰা যথা স্পষ্টীকৃত কৰা মতে সেই পৃষ্ঠাঙ্কণটোৰ অৰ্থ হৈছে বিনিময় পত্ৰখন ধাৰকজনক আদায় দিব লাগিব। পৃষ্ঠাঙ্কণটো এখন দস্তাৱেজ আৰু সেই একে ধৰণে অৰ্থ কৰিব লাগিব যেন স্বাক্ষৰটোৰ ওপৰত "ধাৰকক আদায় দিয়ক" এই শব্দবোৰ বা তদৰ্থক শব্দবোৰ লিখা হৈছিল।

১। ১৮৮৯ চনৰ ১ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৯ৰ দ্বাৰা মূল স্পষ্টীকৰণৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

২। তথ্য প্ৰযুক্তি বিজ্ঞান অধিনিয়ম, ২০০০ৰ প্ৰথম অনুসূচীৰ ধাৰা ১ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত (২০০০ৰ ২১নং অধিনিয়ম)।

"মূল্যবান প্ৰতিভূতি"

৩০। "মূল্যবান প্ৰতিভূতি" শব্দবোৰে এখন দস্তাৱেজ বুজায়, যিখন দস্তাৱেজ বা দস্তাৱেজ বুলি তাৎপৰ্যিত হয়, যাৰ দ্বাৰা কোনো বিধিক অধিকাৰ সৃষ্টি কৰা, বিস্তাৰিত কৰা, অন্তৰিত কৰা, নিবন্ধিত কৰা, বিলুপ্ত কৰা বা বাদ দিয়া হয় বা যাৰ দ্বাৰা কোনো ব্যক্তিয়ে অভিস্বীকাৰ কৰে যে তেওঁ বিধিক দায়িত্বৰ অধীনত আছে বা তেওঁৰ কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট বিধিক অধিকাৰ নাই।

দৃষ্টান্ত

'ক'ই তেওঁৰ নামটো এখন বিনিময় পত্ৰৰ পিঠিত লিখিছে। যিহেতু এই পৃষ্ঠাঙ্কনটোৰ প্ৰভাৱ বিনিময় পত্ৰখনৰ অধিকাৰ যিকোনো এজন ব্যক্তিলৈ অন্তৰণ কৰা, যিজন ইয়াৰ বিধি সন্মত ধাৰক হব পাৰে পৃষ্ঠাঙ্কণটো এটা "মূল্যবান প্ৰতিভূতি"।

"এখন ইচ্ছাপত্ৰ"

৩১। "এখন ইচ্ছাপত্ৰ" শব্দই ইচ্ছাপত্ৰ সম্বন্ধীয় কোনো দস্তাৱেজক বুজায়।

"কাৰ্য্যবোৰলৈ নিৰ্দ্দেশিত শব্দবোৰে অবৈধ ত্ৰুটীসমূহো অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।"

৩২। য'ত প্ৰসঙ্গৰ পৰা প্ৰতিকূল অভিপ্ৰায় প্ৰতীয়মান নহয় তাৰ বাহিৰে এই সংহিতাৰ প্ৰত্যেক ভাগত কাৰ্য্যবোৰ কৰা বুলি নিৰ্দ্দেশিত শব্দবোৰে অবৈধ ত্ৰুটীসমূহলৈও বিস্তাৰিত হব।

"কাৰ্য্য"
"ত্ৰুটী"

৩৩। "কাৰ্য্য" শব্দই কাৰ্য্যাৱলীকো এটা কাৰ্য্য হিচাপে বুজায় ;

"ত্ৰুটী" শব্দই ত্ৰুটীবোৰকো এটা ত্ৰুটী হিচাপে বুজায়।

উমৈহতীয়া অভিপ্ৰায় অগ্ৰসৰৰ অৰ্থে বহুতো ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা কাৰ্য্যাৱলী।

[1][৩৪। যেতিয়া কোনো আপৰাধিক কাৰ্য্য বহুতো ব্যক্তিৰ দ্বাৰা সকলোৰে উমৈহতীয়া অভিপ্ৰায় অগ্ৰসৰ কৰিবলৈ কৰা হয়, তেনে ব্যক্তিবোৰৰ প্ৰত্যেকে সেই কাৰ্য্যটোৰ বাবে একে ধৰণে দায়ী হব, যেনিবা অকল তেওঁৰ দ্বাৰাহে এইটো কৰা হৈছিল।]

আপৰাধিক জ্ঞান বা অভিপ্ৰায় সহ কৰা কাৰণেহে যেতিয়া এনে কাৰ্য্য আপৰাধিক হয়।

৩৫। যেতিয়া কেৱল মাত্ৰ আপৰাধিক জ্ঞান বা অভিপ্ৰায়সহ কৰাৰ বাবেহে যি কাৰ্য্যটো অপৰাধ, তেনে এটা কাৰ্য্য যেতিয়া বহুতো ব্যক্তিৰ দ্বাৰা হয়, তেনে জ্ঞান বা অভিপ্ৰায় সহ কাৰ্য্যটোত যোগদান কৰা তেনে ব্যক্তিবোৰৰ প্ৰত্যেকে কাৰ্য্যটোৰ বাবে একে ধৰণে দায়ী হব, যেনিবা কাৰ্য্যটো তেনে জ্ঞান বা অভিপ্ৰায় সহ কেৱল তেওঁৰ দ্বাৰাহে কৰা হৈছিল।

আংশিক ভাৱে কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা আৰু আংশিক ভাৱে ত্ৰুটীৰ দ্বাৰা ঘটিত পৰিণাম।

৩৬। য'ত কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা বা ত্ৰুটীৰ দ্বাৰা, নিৰ্দ্দিষ্ট পৰিণাম ঘটোৱাটো, বা সেই পৰিণামটো ঘটোৱাৰ প্ৰয়াস অপৰাধ হয়, তেনে ক্ষেত্ৰত আংশিক ভাৱে কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা আৰু আংশিক ভাৱে ত্ৰুটীৰ দ্বাৰা সেই পৰিণাম ঘটোৱাটোও একেটা অপৰাধ বুলি বুজিব লাগিব।

দৃষ্টান্ত

"ক"ই অভিপ্ৰায়সহ "জ"ৰ মৃত্যু ঘটালে, আংশিকভাৱে "জ"ৰ আহাৰ দিবলৈ অবৈধ ভাৱে ত্ৰুটী কৰি আৰু আংশিক ভাৱে "জ"ক আঘাত কৰি "ক"ই হত্যা কৰিলে।

কোনো অপৰাধ গঠিত কৰা কেইবাটাও কাৰ্য্যৰ কোনো এটা কৰি সহযোগ কৰা।

৩৭। যেতিয়া কোনো অপৰাধ কেইবাটাও কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা সংঘটিত কৰা হয়, যিয়েই সেই কাৰ্য্যাৱলীৰ যিকোনো এটা, হয়তো অকলশৰে বা আন যিকোনো ব্যক্তিৰ সৈতে যুটীয়া ভাৱে, কৰি সেই অপৰাধটো সংঘটনত অভিপ্ৰায়সহ সহযোগ কৰে, তেওঁ সেই অপৰাধটো সংঘটিত কৰে।

দৃষ্টান্ত

(ক) "ক" আৰু "খ"ই পৃথকভাৱে আৰু বেলেগ বেলেগ সময়ত তেওঁক কম মাত্ৰাত বিষ দি "জ"ক হত্যা কৰিবলৈ সন্মত হৈছে। সন্মতি অনুসৰি "জ"ক হত্যা কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে "ক" আৰু "খ"ই বিষ

১। ১৮৭০ চনৰ ২৭ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ১ৰ দ্বাৰা মূল ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

প্ৰয়োগ কৰিলে। তেওঁক তেনেদৰে খুওৱা বিষৰ কেইবাটাও মাত্ৰাৰফলত "জ"ৰ মৃত্যু হ'ল। ইয়াত হত্যা সংঘটিত কৰাত "ক" আৰু "খ"ই অভিপ্ৰায় সহ সহযোগ কৰিলে আৰু যিহেতু তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকে মৃত্যুটো সংঘটিত কৰা এটা কাৰ্য্য কৰিছে, তেওঁলোক উভয়ে অপৰাধটোৰ বাবে দোষী, যদিও তেওঁলোকৰ কাৰ্য্যবোৰ বেলেগ বেলেগ।

(খ) "ক" আৰু "খ" যুটীয়া কাৰাধ্যক্ষ আৰু তেনেৰূপে বৈকল্পিক ভাৱে এবাৰত ছঘণ্টাৰ বাবে, এজন বন্দী, "জ"ৰ ভাৰ প্ৰাপ্ত হৈছে। "ক" আৰু "খ"ই "জ"ৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায়েৰে সেই পৰিণামটো সংঘটিত কৰিবলৈ, প্ৰত্যেকে তেওঁৰ উপস্থিতিৰ কালছোৱাত সেই উদ্দেশ্যে তেওঁলোকক যোগান ধৰা আহাৰখিনি "জ"ক দিবলৈ অবৈধভাৱে জানি শুনি ত্ৰুটী কৰি সহযোগ কৰিলে। ভোকত "জ"ৰ মৃত্যু হ'ল। "ক" আৰু "খ" উভয়ে "জ"ৰ হত্যাৰ বাবে দোষী।

(গ) কাৰাধ্যক্ষ "ক" এজন বন্দী "জ"ৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত হৈছে। "জ"ৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায়েৰে "ক"ই "জ"ক আহাৰ যোগান ধৰিবলৈ অবৈধভাৱে ত্ৰুটী কৰিলে; আৰু তাৰ পৰিণাম স্বৰূপে "জ"ৰ শক্তি অধিক পৰিমাণে হ্ৰাস প্ৰাপ্ত হ'ল। কিন্তু সেই অনাহাৰ তেওঁৰ মৃত্যু ঘটাবলৈ যথেষ্ট নাছিল। "ক"ক তেওঁৰ পদৰ পৰা বৰ্খাস্ত কৰা হ'ল আৰু "খ" তেওঁৰ উত্তৰৱৰ্ত্তী হ'ল। "খ"ই "ক"ৰ সৈতে ষড়যন্ত্ৰৰ বা সহযোগৰ অবিহনে, "জ"ক আহাৰ যোগান ধৰিবলৈ এই কথা জানিও যে তাৰ দ্বাৰা তেওঁ "জ"ৰ মৃত্যু সংঘটিত কৰিব পাৰে অবৈধভাৱে ত্ৰুটী কৰিলে। ভোকতে "জ"ৰ মৃত্যু হ'ল। "খ" হত্যাৰ বাবে দোষী, কিন্তু যিহেতু "ক"ই "খ"ৰ সৈতে সহযোগ কৰা নাছিল "ক" কেৱল হত্যা কৰিবলৈ কৰা প্ৰয়াসৰ বাবেহে দোষী।

আপৰাধিক কাৰ্য্যত সংশ্লিষ্ট ব্যক্তিবোৰ ভিন ভিন অপৰাধৰ বাবে দোষী হব পাৰে।

৩৮। য'ত বহুতো ব্যক্তি কোনো এটা আপৰাধিক কাৰ্য্য সংঘটনত নিযুক্ত বা সংশ্লিষ্ট হয়, তেওঁলোক সেই কাৰ্য্যটোৰ জৰিয়তে ভিন ভিন অপৰাধৰ বাবে দোষী হব পাৰে।

দৃষ্টান্ত

"ক"ই "জ"ক এনে গম্ভীৰ প্ৰকোপনৰ এনে পৰিস্থিতিত আক্ৰমণ কৰিলে যে তেওঁ "জ"ক বধ কৰাটো কেৱল হত্যাৰ পৰ্য্যায়ভুক্ত নোহোৱা দোষাবহ নৰবধহে হব। "খ"ই "জ"ৰ প্ৰতি বেয়া ভাব থকাত আৰু তেওঁক হত্যা কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে, আৰু প্ৰকোপনৰ অধীন নোহোৱাকৈয়ে, "জ"ক হত্যা কৰা "ক"ক সহায় কৰিলে। এই ক্ষেত্ৰত যদিও "ক" আৰু "খ" উভয়ে "জ"ৰ মৃত্যু ঘটোৱাত নিযুক্ত হৈছে, "খ" হত্যাৰ বাবে দোষী, আৰু "ক" কেৱল দোষাবহ নৰবধৰ বাবেহে দোষী।

"স্বেচ্ছাই"

৩৯। কোনো ব্যক্তিয়ে কোনো পৰিণাম "স্বেচ্ছাই" সংঘটিত কৰা বুলি কোৱা হয় যেতিয়া তেওঁ এইটো এনে উপায়েৰে সংঘটিত কৰিবলৈ অভিপ্ৰায় কৰিছিল বা এনে উপায়েৰে যিবোৰে, সেই উপায়বোৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ সময়ত এইটো সংঘটিত কৰিব পাৰে বুলি তেওঁ জানিছিল বা তেনে বুলি বিশ্বাস কৰিবলৈ কাৰণ আছিল।

দৃষ্টান্ত

"ক"ই এটা লুণ্ঠন সহজ সাধ্য কৰাৰ উদ্দেশ্যে নিশাৰ ভাগত, এখন ডাঙৰ নগৰৰ মানুহ বাস কৰি থকা এটা ঘৰত জুই লগাই দিলে আৰু এনেদৰে এজন ব্যক্তিৰ মৃত্যু ঘটালে। এই ক্ষেত্ৰত "ক"ই মৃত্যু ঘটাবলৈ অভিপ্ৰায় নকৰিবও পাৰে আৰু তেওঁৰ কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা মৃত্যু ঘটিছে বাবে আনকি দুঃখিতও হব পাৰে, তথাপিও যদি তেওঁ জানিছিল যে তেওঁ মৃত্যু ঘটোৱাৰ সম্ভাৱনা আছিল, তেওঁ স্বেচ্ছাই মৃত্যু ঘটাইছিল।

"অপৰাধ"

[1][৪০। এই ধাৰাৰ খণ্ড ২বা ৩ত উল্লেখ কৰা [2][অধ্যায়বোৰ] আৰু ধাৰাবোৰৰ বাহিৰে, "অপৰাধ" শব্দই এই সংহিতাখনৰ দ্বাৰা দণ্ডনীয় কৰা কোনো কাৰ্য্য বুজায়।

অধ্যায় ৪, [3][অধ্যায় ৫ক] আৰু নিম্নোক্ত ধাৰাবোৰত, অৰ্থাৎ, ধাৰা [4][৬৪, ৬৫, ৬৬, [5][৬৭], ৭১], ১০৯, ১১০, ১১২, ১১৪, ১১৫, ১১৬, ১১৭, [6][১১৮, ১১৯,১২০], ১৮৭, ১৯৪, ১৯৫, ২০৩, ২১১, ২১৩, ২১৪, ২২১, ২২২, ২২৩, ২২৪, ২২৫, ৩২৭, ৩২৮, ২৩৯, ৩৩০, ৩৩১, ৩৪৭, ৩৪৮, ৩৮৮, ৩৮৯, আৰু ৪৪৫ত "অপৰাধ" শব্দই এই সংহিতাখনৰ অধীনত বা ইয়াৰ পাছত যথা পৰিভাষিত কোনো বিশেষ বা স্থানীয় বিধিৰ অধীনত, দণ্ডনীয় কাৰ্য্য বুজায়।

আৰু ধাৰাসমূহ ১৪১, ১৭৬, ১৭৭, ২০১, ২১২, ২১৬ আৰু ৪৪১ত "অপৰাধ" শব্দৰ সেই একেই অৰ্থ হ'ব যেতিয়া বিশেষ বা স্থানীয় বিধিৰ অধীনত দণ্ডনীয় কাৰ্য্যটো তেনে বিধিৰ অধীনত ছমাহ বা তদুৰ্দ্ধ অৱধিৰ বাবে, জৰিমনাসহই হওঁক বা জৰিমনা বিনাই হওঁক, দণ্ডনীয় হয়।]

"বিশেষ বিধি"

৪১। কোনো বিশেষ বিষয়ৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য বিধিয়েই হৈছে "বিশেষ বিধি"।

"স্থানীয় বিধি"

৪২। [7][[8] x x x [9][ভাৰত]]ৰ কেৱল এটা বিশেষ ভাগত প্ৰযোজ্য হোৱা বিধিয়েই হৈছে "স্থানীয় বিধি"।

"অবৈধ" "বিধিগত ভাৱে কৰিবলৈ আৱদ্ধ"

৪৩। "অবৈধ" শব্দটো এনে সকলোবোৰ ক্ষেত্ৰতেই প্ৰযোজ্য যিটো এটা অপৰাধ বা যিটো বিধিৰ দ্বাৰা নিষিদ্ধ, বা যিটোৱে চিভিল কাৰ্য্যব্যৱস্থাৰ বাবে আধাৰ যোগায়; আৰু কোনো ব্যক্তি সেই কাৰ্য্য "বিধিগত ভাৱে কৰিবলৈ আৱদ্ধ" বুলি কোৱা হয়, যিটো কৰিবলৈ ত্ৰুটী কৰাটো তেওঁৰ বাবে অবৈধ।

"ক্ষতি"

৪৪। "ক্ষতি" শব্দই এনে কোনো অনিষ্ট বুজায় যিটো কোনো ব্যক্তিৰ শৰীৰ, মন, খ্যাতি বা সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত অবৈধভাৱে ঘটোৱা হয়।

"জীৱন"

৪৫। "জীৱন" শব্দই মানুহৰ জীৱন বুজায়, যদিহে প্ৰসঙ্গত প্ৰতিকূল প্ৰতীত নহয়।

"মৃত্যু"

৪৬। "মৃত্যু" শব্দই মানুহৰ মৃত্যু বুজায় যদিহে প্ৰসঙ্গত প্ৰতিকূল প্ৰতীত নহয়।

"জন্তু"

৪৭। "জন্তু" শব্দই মানুহৰ বাহিৰে কোনো জীৱিত প্ৰাণীক বুজায়।

"জলযান"

৪৮। "জলযান" শব্দই মানুহ বা সম্পত্তি জলেৰে বহনৰ বাবে সজা কোনো বস্তুক বুজায়।

"বছৰ" "মাহ"

৪৯। য'তেই "বছৰ" শব্দটো বা "মাহ" শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে, তাত এইটো বুজিব লাগিব যে বছৰটো বা মাহটো বৃটিছ কেলেণ্ডাৰ অনুসৰি গণনা কৰিব লাগিব।

"ধাৰা"

৫০। "ধাৰা" শব্দই এই সংহিতাখনৰ কোনো অধ্যায়ৰ এনে অংশবোৰৰ এটাক বুজায় যিবোৰ আগত লিখা সংখ্যা বিষয়ক অঙ্কবোৰৰ দ্বাৰা ভিন্ন কৰা হৈছে।

১। ১৮৭০ চনৰ ২৭ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা মূল ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

২। ১৯৩০ চনৰ ৮ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ আৰু অনুসূচী ১ৰ দ্বাৰা "অধ্যায়"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

৩। ১৯১৩ চনৰ ৮ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৪। ১৮৮২ চনৰ ৮ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ১ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৫। ১৮৮৬ চনৰ ১০ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২১ (১)ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৬। তথ্য প্ৰযুক্তি বিজ্ঞান (সংশোধন) অধিনিয়ম, ২০০৮ৰ (২০০৯ৰ১০)ৰ ধাৰা ৫১ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৭। অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮ৰ দ্বাৰা 'বৃটিছ ভাৰত'ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

৮। ১৯৫২ চনৰ ৪২ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচী ২ৰ দ্বাৰা 'সমাবিষ্ট ৰাজ্যক্ষেত্ৰসমূহ' শব্দবোৰ লোপ কৰা হৈছে।

৯। ১৯৫১ চনৰ ৩ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "ৰাজ্যসমূহ"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত যিটো অনুকূলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা "প্ৰদেশসমূহ"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত হৈছিল।

"শপত" ৫১। "শপত" শব্দই শপতৰ বাবে বিধিৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠাপিত কোনো সত্যনিষ্ঠ প্ৰতিজ্ঞান আৰু কোনো লোকসেৱকৰ সন্মুখত কৰিবলগীয়া বা ন্যায়ালয়ত বা অন্যত্ৰ প্ৰমাণৰ উদ্দেশ্যে ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া বিধিৰ দ্বাৰা অপেক্ষিত বা প্ৰাধিকৃত কোনো ঘোষণাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।

"সদভাৱপূৰ্বক" ৫২। একোকেই "সদ্‌ভাৱপূৰ্বক" কৰা বা বিশ্বাস কৰা বুলি কোৱা নহয় যিটো সম্যক যত্ন আৰু মনোযোগ বিনা কৰা হয় বা বিশ্বাস কৰা হয়।

"আশ্ৰয়দান" ৫২ক। [১][৫২ ক। ধাৰা ১৫৭ আৰু ধাৰা ১৩০ত উল্লিখিত ক্ষেত্ৰত য'ত আশ্ৰয় প্ৰদত্ত ব্যক্তিৰ পত্নী বা স্বামীৰ দ্বাৰা আশ্ৰয়দান কৰা হয়, সেই ক্ষেত্ৰবোৰ ব্যতিৰেকে "আশ্ৰয়দান" শব্দই কোনো ব্যক্তিক কৰায়ত্ব হোৱাটো এৰাই ফুৰিবলৈ আশ্ৰয়স্থান, খাদ্য, পানীয়, ধন, কানি-কাপোৰ, অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ, গোলা-বাৰুদ বা যাতায়তৰ উপায় যোগান ধৰা, বা ব্যক্তি এজনক এই ধাৰাত বৰ্ণনা কৰাবোৰৰ দৰে একে প্ৰকাৰেই হওক বা নহওক যি কোনো প্ৰকাৰে সহায় কৰাটোও অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।]

অধ্যায় ৩

দণ্ডৰ বিষয়ে

দণ্ডসমূহ ৫৩। এই সংহিতাখনৰ উপবন্ধসমূহৰ অধীনত অপৰাধীবোৰ যিবোৰ দণ্ডৰ বাবে দায়ী হব সেইবোৰ হৈছে—

প্ৰথম - মৃত্যু ;

[২][**দ্বিতীয়তে** -- আজীৱন কাৰাবাস;]

[৩] x x x xx

চতুৰ্থতে - কাৰাবাস, যিটো এই দুই প্ৰকাৰৰ হব, অৰ্থাৎ ঃ-

(১) সশ্ৰম, অৰ্থাৎ, কঠোৰ শ্ৰম সহ,

(২) বিনাশ্ৰম,

পঞ্চমতে - সম্পত্তিৰ বাজেয়াপ্তকৰণ,

যষ্ঠতে - জৰিমনা।

নিৰ্বাসনৰ বিষয়ে নিৰ্দ্দেশৰ অৰ্থকৰণ। [৪][৫৩ক। (১) উপধাৰা (২) আৰু উপধাৰা (৩)ৰ উপবন্ধসমূহৰ সাপেক্ষে, তৎসময় বলবৎ থকা যিকোনো অন্য বিধিত বা এনে কোনো বিধিৰ বা নিৰসিত যিকোনো অধিনিয়মিতিৰ বলত প্ৰভাৱশীল হোৱা যিকোনো লেখ্য বা আদেশত "আজীৱন নিৰ্বাসন"ৰ প্ৰতি কোনো নিৰ্দেশ "আজীৱন কাৰাবাস"ৰ প্ৰতি নিৰ্দেশ হিচাপে অৰ্থ কৰিব লাগিব।

১। ১৯৪২ চনক ৮নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

২। ১৯৫৫ চনৰ অধিনিয়ম নং ২৬, ধাৰা ১১৭ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "দ্বিতীয়তে নিৰ্বাসনৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত (১-১-১৯৫৬ৰ পৰা প্ৰভাৱী হোৱাকৈ)।

৩। খণ্ড "তৃতীয়তে" ১৯৪৯ চনৰ অধিনিয়ম নং ১৭, ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা লোপ কৰা হৈছে (৬-৪-১৯৪৯ৰ পৰা প্ৰভাৱী হোৱাকৈ)।

৪। ১৯৫৫ চনৰ ২৬নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ১১৭আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "নিৰ্বাসনৰ" বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত (১-১-১৯৫৬ৰ পৰা প্ৰভাৱা হোৱাকৈ)।

১৯৫৫ৰ ২৬। (২) এনে প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰত য'ত দণ্ড প্ৰক্ৰিয়া (সংশোধন) অধিনিয়ম, [১](১৯৫৫)ৰ প্ৰাৰম্ভৰ পূৰ্বে এটা অৱধিৰ বাবে নিৰ্বাসনৰ দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে অপৰাধীজনক সেই একে ধৰণে ব্যৱহাৰ কৰা হ'ব যেন তেওঁক একেটা অৱধিৰ বাবে সশ্ৰম কাৰাবাসৰ দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে।

(৩) তৎসময় বলবৎ থকা যিকোনো অন্য বিধিত থকা অৱধি এটাৰ বাবে "নিৰ্বাসন বা কোনো অল্পকালৰ এটা অৱধিৰ বাবে নিৰ্বাসনৰ (যি নামেৰেই কোৱা নহওঁক কিয়) প্ৰতি কোনো নিৰ্দেশ লোপ কৰা হৈছে বুলি গণ্য কৰিব লাগিব।

(৪) তৎসময় বলবৎ থকা কোনো অন্য বিধিত থকা "নিৰ্বাসন"ৰ প্ৰতি যিকোনো নিৰ্দেশ-

(ক) যদিহে অভিব্যক্তিয়ে আজীৱন নিৰ্বাসন বুজায়, তেনেহলে আজীৱন কাৰাবাসৰ প্ৰতি নিৰ্দেশ বুলি অৰ্থ কৰিব লাগিব।

(খ) যদিহে অভিব্যক্তিয়ে কোনো অল্পকালীন অৱধি এটাৰ বাবে নিৰ্বাসন বুজায়, তেন্তে লুপ্ত কৰা হৈছে বুলি গণ্য কৰিব লাগিব।

মৃত্যু দণ্ডাদেশৰ লঘুকৰণ। ৫৪। প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে য'ত মৃত্যু দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে [২][সমুচিত চৰকাৰে], অপৰাধীজনৰ সন্মতি বিনা, দণ্ডটো এই সংহিতাখনৰ দ্বাৰা উপবন্ধিত অন্য যিকোনো দণ্ডৰ বাবে লঘুকৃত কৰিব পাৰে।

আজীৱন কাৰাবাসৰ দণ্ডাদেশৰ লঘুকৰণ। ৫৫। প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে য'ত আজীৱন [৩][কাৰাবাস]ৰ বাবে দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে, [২][সমুচিত চৰকাৰে], অপৰাধীজনৰ সন্মতি বিনা, দণ্ডটো অনধিক চৈধ্য বছৰৰ বাবে কোনো এক প্ৰকাৰৰ কাৰাবাসলৈ লঘুকৃত কৰিব পাৰে।

"সমুচিত চৰকাৰৰ" পৰিভাষা। [৪][৫৫ক। ধাৰাসমূহ ৫৪ আৰু ৫৫ত "সমুচিত চৰকাৰ" অভিব্যক্তিয়ে-

(ক) এনেবোৰ ক্ষেত্ৰত য'ত দণ্ডাদেশটো মৃত্যু দণ্ড হয় বা এনে এটা অপৰাধৰ বাবে হয় যি অপৰাধটো সংঘৰ কাৰ্য্য পালন ক্ষমতা বিস্তাৰিত হোৱা কোনো বিষয়ৰ সম্পৰ্কে কোনো বিধিৰ বিৰুদ্ধে হয়, তেনেবোৰ ক্ষেত্ৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ; আৰু

(খ) এনেবোৰ ক্ষেত্ৰত য'ত দণ্ডাদেশটো (মৃত্যু দণ্ডই হওঁক বা নহওঁক) এনে এটা অপৰাধৰ বাবে হয় যি অপৰাধটো ৰাজ্যৰ কাৰ্য্যপালন ক্ষমতা বিস্তাৰিত হোৱা কোনো বিষয়ৰ সম্পৰ্কে বিধিৰ বিৰুদ্ধ হয়, তেনেবোৰ ক্ষেত্ৰত সেই ৰাজ্যখনৰ চৰকাৰ, যি ৰাজ্যৰ ভিতৰত অপৰাধীজনক দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে।]

৫৬। [ইউৰোপীয় আৰু আমেৰিকান সকলৰ শাস্তিমূলক দাসত্ব। দহ বছৰাধিক হোৱা অৱধিৰ বাবে কিন্তু আজীৱন কাৰাবাস নোহোৱা দণ্ডাদেশ সম্পৰ্কে পৰন্তুক।] দণ্ড বিধি (মূল বংশমূলক প্ৰভেদ দূৰীকৰণ) অধিনিয়ম, ১৯৪৯ (১৯৪৯ৰ১৭)ৰ দ্বাৰা (৬।৪।১৯৪৯ৰ পৰা) প্ৰভাৱী হোৱাকৈ নিৰসিত।

দণ্ডৰ অৱধিৰ ভগ্নাংশবোৰ। ৫৭। দণ্ডৰ অৱধিৰ ভগ্নাংশবোৰ গণনা কৰোতে, আজীৱন [৩][কাৰাবাস] বিশ বছৰৰ বাবে [৩][কাৰাবাস]ৰ সমতুল্য ৰূপে গণনা কৰিব।

৫৮। [নিৰ্বাসনৰ দণ্ডাদেশ অপৰাধীবোৰক নিৰ্বাসিত নকৰালৈকে কেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব] দণ্ড প্ৰক্ৰিয়া সংহিতা (সংশোধন অধিনিয়ম, ১৯৫৫ (১৯৫৫ৰ ২৬)ৰ ধাৰা ১১৭ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা (১-১-১৯৫৬ৰ প্ৰভাৱী হোৱাকৈ) নিৰসিত।

১। ১৯৫৭ চনৰ অধিনিয়ম নং ৩৬ৰ ধাৰা ৩ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "১৯৫৪"ৰ বাবে প্ৰতিস্থাপিত।

২। অনুকুলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা "কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ বা প্ৰদেশৰ প্ৰাদেশিক চৰকাৰ যাৰ ভিতৰত অপৰাধীজনক দণ্ডাদেশ দিয়া হ'ব" প্ৰতিষ্ঠাপিত। অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭ৰ দ্বাৰা "ভাৰত চৰকাৰ বা সেই স্থানৰ চৰকাৰ"ৰ বাবে ডাঙৰকৈ লিখা শব্দসমূহ প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰা হৈছে।

৩। ১৯৫৫ চনৰ ২৬নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ১১৭আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "নিৰ্বাসনৰ" বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত (১-১-১৯৫৬ৰ পৰা প্ৰভাৱী হোৱাকৈ)।

৪। অনুকুলন আদেশ, ১৯৫০ৰ দ্বাৰা ধাৰা ৫৫ক বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত যিটো অনুকূলন আদেশ, ১৯৩৭ ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত কৰা হৈছিল।

৫৯। [কাৰাবাসৰ পৰিৱৰ্তে নিৰ্বাসন] উপৰোক্ত অধিনিয়মৰ ধাৰা ১১৭ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা (১।১।১৯৫৬ৰ পৰা প্ৰভাৱী হোৱাকৈ) নিৰসিত।

(কিছুমান কাৰাবাসৰ ক্ষেত্ৰত) দণ্ডাদেশ সামগ্ৰিকভাৱে বা আংশিকভাৱে সশ্ৰম বা বিনাশ্ৰম হব পাৰে।

৬০। এনে প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰত য'ত কোনো অপৰাধী দুয়ো প্ৰকাৰৰ ভিতৰত কোনো কাৰাবাসেৰে দণ্ডনীয় হয় তেনে অপৰাধীক দণ্ডাদেশ দিয়া ন্যায়ালয়ে দণ্ডাদেশটোত এনেদৰে নিৰ্দেশ দিবলৈ সক্ষম হব যে তেনে কাৰাবাস সামগ্ৰিকভাৱে সশ্ৰম হব, বা এনে কাৰাবাস সামগ্ৰিকভাৱে বিনাশ্ৰম হব বা তেনে কাৰাবাসৰ যিকোনো এটা অংশ সশ্ৰম আৰু বাকীখিনি বিনাশ্ৰম হব।

৬১। [সম্পত্তিৰ বাজেয়াপ্তকৰণৰ দণ্ডাদেশ] ভাৰতীয় দণ্ড সংহিতা (সংশোধন) অধিনিয়ম, ১৯২১ (১৯২১ৰ ১৬)ৰ ধাৰা ৪ৰ দ্বাৰা নিৰসিত।

৬২। [মৃত্যু দণ্ড, নিৰ্বাসন বা কাৰাবাসেৰে দণ্ডনীয় অপৰাধীবোৰৰ সম্পত্তি বাজেয়াপ্তকৰণ] উপৰোক্ত অধিনিয়মৰ ধাৰা ৪ৰ দ্বাৰা নিৰসিত।

জৰিমনাৰ পৰিমাণ।

৬৩। যি ক্ষেত্ৰত জৰিমনা বিস্তাৰিত হব পৰা এনে কোনো ধন ৰাশিৰ কথা ব্যক্ত কৰা নাই, তেনে ক্ষেত্ৰত কোনো অপৰাধী যি পৰিমাণৰ জৰিমনাৰ বাবে দায়ী হব তাৰ পৰিমাণ অপৰ্য্যাপ্ত হব কিন্তু অত্যাধিক নহব।

জৰিমনা অনাদায়ৰ বাবে কাৰাবাসৰ দণ্ডাদেশ।

৬৪। [1][কাৰাবাস আৰু জৰিমনা উভয়েৰে দণ্ডনীয় এনে প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰতে য'ত অপৰাধীজনক কাৰাবাসসহ হওঁক বা কাৰাবাস বিনাই হওঁক, জৰিমনাৰে দণ্ডাদেশ দিয়া হয়,

আৰু [2][কাৰাবাস বা জৰিমনাৰে বা] কেৱল জৰিমনাৰে দণ্ডনীয় হবলগীয়া এনে প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰত, য'ত অপৰাধীজনক জৰিমনাৰে দণ্ডাদেশ দিয়া হয়,]

এনে অপৰাধীক দণ্ডাদেশ দিয়া ন্যায়ালয়ে দণ্ডাদেশটোৰ দ্বাৰা এনেদৰে নিৰ্দেশ দিবলৈ যে জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত, অপৰাধীজনে এটা নিৰ্দ্দিষ্ট অৱধিৰ বাবে কাৰাবাস ভোগ কৰিব লাগিব যি কাৰাবাসটো এনে আন কোনো কাৰাবাসৰ যি কাৰাবাসৰ বাবে তেওঁক দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে বা দণ্ডাদেশ লঘুকৰণৰ ফলত যি কাৰাবাসৰ বাবে তেওঁ দায়ী হব পাৰে, তাৰ অতিৰিক্ত হব।

জৰিমনা অনাদায়ৰ বাবে কাৰাবাসৰ সীমা, যেতিয়া কাৰাবাস আৰু জৰিমনা বিহিব পৰা হয়।

৬৫। যদিহে অপৰাধটো কাৰাবাস আৰু জৰিমনা উভয়েৰে দণ্ডনীয় হয়, তেন্তে যি অৱধিটোৰ বাবে জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত অপৰাধীজনক কাৰাৰুদ্ধ কৰিবলৈ ন্যায়ালয়ে নিৰ্দেশ দিয়ে, সেইটো অপৰাধটোৰ বাবে ধাৰ্য্য কৰা উৰ্দ্ধতম কাৰাবাসৰ অৱধিটোৰ এক চতুৰ্থাংশৰ অধিক নহব।

জৰিমনা অনাদায়ৰ বাবে কোন প্ৰকাৰৰ কাৰাবাস দিয়া হব।

৬৬। জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত ন্যায়ালয়ে আৰোপিত কৰা কাৰাবাসটো এনে যি কোনো প্ৰকাৰৰ হব পাৰে যিটোৰ দ্বাৰা অপৰাধীজনক অপৰাধটোৰ বাবে দণ্ডাদেশ দিব পৰা গ'লহেতেন।

জৰিমনা অনাদায়ৰ বাবে কাৰাবাস, যেতিয়া অপৰাধটো কেৱল জৰিমনাৰেহে দণ্ডনীয় হয়।

৬৭। যদি অপৰাধটো কেৱল জৰিমনাৰেহে দণ্ডনীয় হয়, [3][জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত ন্যায়ালয়ে আৰোপিত কৰা কাৰাবাসটো বিনাশ্ৰম হব আৰু] জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত যি অৱধিৰ বাবে অপৰাধীজনক কাৰাৰুদ্ধ কৰিবলৈ ন্যায়ালয়ে নিৰ্দেশ দিয়ে, সেইটো নিম্নোক্ত মানৰ অধিক নহব, অৰ্থাৎ যেতিয়া জৰিমনাৰ পৰিমান পঞ্চাশ টকাতকৈ অধিক নহয়, তেনে ক্ষেত্ৰত দুমাহৰ অনধিক যিকোনো এটা

১। ১৮৮২ চনৰ ৮নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ৰ দ্বাৰা "এনে প্ৰত্যেক ক্ষেত্ৰত য'ত অপৰাধীজনক জৰিমনাৰে দণ্ডাদেশ দিয়া হয়"ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

২। ১৮৮৬চনৰ ১০নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২১(২)ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

৩। ১৮৮২ চনৰ ৮নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩ৰ দ্বাৰা অন্তঃস্থাপিত।

অৱধিৰ বাবে, আৰু যেতিয়া পৰিমাণটো এশ টকাতকৈ অধিক নহয় তেনে ক্ষেত্ৰত চাৰি মাহৰ অনধিক যিকোনো এটা অৱধিৰ বাবে, আৰু আন যিকোনো ক্ষেত্ৰত ছমাহৰ অনধিক যিকোনো এটা অৱধিৰ বাবে।

জৰিমনা আদায় দিলে কাৰাবাস সমাপ্ত হব।

৬৮। জৰিমনা আদায়ৰ ত্ৰুটীত আৰোপিত কাৰাবাস, যি মুহূৰ্ত্তত সেই জৰিমনা হয় আদায় দিয়ে, নাইবা বিধিৰ প্ৰক্ৰিয়া যোগে উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়াই সমাপ্ত হব।

জৰিমনাৰ আনুপাতিক অংশ আদায় দিলে কাৰাবাসৰ সমাপ্তি।

৬৯। যদি আদায়ৰ ত্ৰুটীত ধাৰ্য্য কৰা কাৰাবাসৰ অৱধি অন্ত হোৱাৰ পূৰ্বে, জৰিমনাৰ এনে এটা অনুপাতৰ আদায় দিয়া বা উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয় যেন আদায়ৰ ত্ৰুটীত ভোগ কৰা কাৰাবাসৰ অৱধি তেতিয়াও অনাদায় হৈ থকা জৰিমনাৰ অংশতকৈ আনুপাতিক ভাৱে কম নহয়, তেনে ক্ষেত্ৰত কাৰাবাস সমাপ্ত হব।

দৃষ্টান্ত

"ক"ক এশ টকাৰ জৰিমনা আৰু আদায়ৰ ত্ৰুটীত চাৰি মাহৰ কাৰাবাসৰ দণ্ডাদেশ দিয়া হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত, যদিহে জৰিমনাৰ পয়সত্তৰ টকা কাৰাবাসৰ এমাহ উকলি যোৱাৰ পূৰ্বে আদায় দিয়া হয় বা উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয়, তেন্তে প্ৰথম মাহটো উকলি যোৱাৰ লগে লগে "ক"ক উন্মুক্ত কৰা হব। যদিহে প্ৰথম মাহটো উকলি যোৱাৰ সময়ত, বা "ক"ই কাৰাবাস ভুগি থকা অৱস্থাত কোনো পৰৱৰ্ত্তী সময়ত পয়সত্তৰ টকা আদায় দিয়ে বা উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়া "ক"ক ততালিকে উন্মুক্ত কৰা হব। যদিহে কাৰাবাসৰ দুমাহৰ অন্ত হোৱাৰ পূৰ্বে জৰিমনাৰ পঞ্চাশ টকা আদায় দিয়া হয় বা উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয়, তেন্তে দুমাহ পূৰ্ণ হোৱাৰ লগে লগে "ক"ক উন্মুক্ত কৰা হব। যদিহে সেই দুমাহ কালৰ অন্ত হোৱাৰ সময়ত বা "ক"ই কাৰাবাস ভুগি থকা অৱস্থাত কোনো পৰৱৰ্ত্তী সময়ত পঞ্চাশ টকা আদায় দিয়ে বা উদ্‌গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়া "ক"ক ততালিকে উন্মুক্ত কৰা হব।

ছয় বছৰৰ ভিতৰত বা কাৰাবাসৰ সময়ৰ ভিতৰত জৰিমনা উদ্‌গ্ৰহণ যোগ্য। মৃত্যুৱে সম্পত্তিক দায়িত্বৰ পৰা উন্মুক্ত নকৰিব।

৭০। জৰিমনা, বা অনাদায় হৈ থকা তাৰ যিকোনো অংশ, দণ্ডাদেশ দিয়াৰ ছয় বছৰৰ ভিতৰত যিকোনো সময়ত, আৰু যদিহে দণ্ডাদেশৰ অধীনত অপৰাধীজন ছয় বছৰতকৈ দীঘলীয়া কালাৱধিৰ বাবে কাৰাবাসৰ বাবে দায়ী হয়, তেন্তে সেই কালাৱধিটোৰ অৱসানৰ পূৰ্বে যিকোনো সময়ত, উদগ্ৰহণ কৰিব পৰা যায়, আৰু অপৰাধীজনৰ মৃত্যুৱে এনে কোনো সম্পত্তিক দায়িত্বৰ পৰা উন্মুক্ত নকৰে যি সম্পত্তি তেওঁৰ মৃত্যুৰ পাছত, তেওঁৰ ঋণৰ বাবে বিধিগত ভাৱে দায়ী হব।

বহুতো অপৰাধেৰে গঠিত হোৱা অপৰাধৰ দণ্ডৰ সীমা।

৭১। যি ক্ষেত্ৰত অপৰাধ হোৱা যিকোনো কাৰ্য্য এনেকুৱা অংশবোৰেৰে গঠিত হয়, যি অংশবোৰৰ যি কোনোটোৱে নিজেই এটা অপৰাধ হয়, তেন্তে ক্ষেত্ৰত তেনেদৰে ব্যক্তভাৱে উপবন্ধিত নহলে, অপৰাধীজনক তেওঁৰ এনে অপৰাধবোৰৰ এটাতকৈ অধিকৰ বাবে দণ্ড দিয়া নহব।

[১][য'ত কোনো কাৰ্য্য তৎসময় বলবৎ থকা অপৰাধবোৰ পৰিভাষিত কৰা বা দণ্ড দিয়া কোনো বিধিৰ দুটা বা অধিক পৃথক পৰিভাষাৰ অন্তৰ্গত হয়, বা

য'ত এনে বহুতো কাৰ্য্যই, যিবোৰৰ এটাই বা এটাতকৈ অধিক কাৰ্য্যই ই স্বয়ং, বা সেইবোৰে স্বয়ং এটা অপৰাধ গঠিত কৰে, সেইবোৰে লগ লাগি এটা পৃথক অপৰাধ গঠিত কৰে,

তেনে ক্ষেত্ৰত অপৰাধীজনক তেওঁক বিচাৰ কৰা ন্যায়ালয়ে তেনে অপৰাধবোৰৰ যিকোনো এটাৰ বাবে দিব পৰা দণ্ডতকৈ অধিক কঠোৰ দণ্ডেৰে দণ্ড দিয়া নহব।]

দৃষ্টান্তসমূহ

(ক) "ক"ই "জ"ক লাঠি এডালেৰে পঞ্চাশটা কোব মাৰিলে। এই ক্ষেত্ৰত, "ক"ই গোটেই খিনি কোবেৰে সৃষ্টি কৰা এনে প্ৰত্যেকটো কোবৰ দ্বাৰাযো "জ"ক স্বেচ্ছাই আঘাত কৰা অপৰাধটো সংঘটিত

১। ১৮৮২ চনৰ ৮নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৪ৰ দ্বাৰা যোগ দিয়া হৈছে।

কৰিব পাৰে। যদি "ক" প্ৰত্যেকটো কোবৰ বাবে দণ্ডৰ বাবে দায়ী হয়, তেন্তে তেওঁক হয়তো এটা কোবৰ বাবে এবছৰকৈ পঞ্চাশ বছৰলৈকে কাৰাৰুদ্ধ কৰিব পৰা গ'লহেঁতেন। কিন্তু তেওঁ গোটেইখিনি কোবৰ কাৰণে মাত্ৰ এটা দণ্ডৰ বাবেহে দায়ী হব।

(খ) কিন্তু "ক"ই "জ"ক কোবাই থকা অৱস্থাত "ছ"ই হস্তক্ষেপ কৰে, আৰু "ক"ই অভিপ্ৰায় পূৰ্বক "ছ"ক কোবায়, এই ক্ষেত্ৰত, যিহেতু "ছ"ক মৰা কোবটো "ক"ই "জ"ক স্বেচ্ছাই আঘাত কৰা কাৰ্য্যটোৰ কোনো অংশ নহয়, সেই বাবে "ক"ই, "জ"ক স্বেচ্ছাই আঘাত কৰাৰ বাবে এটা দণ্ড পাবলৈ আৰু "ছ"ক মৰা কোবটোৰ বাবে আন এটা দণ্ড পাবলৈ, দায়ী হব।

বহুতো অপৰাধৰ এটাৰ বাবে দোষী ব্যক্তিৰ দণ্ড, যেতিয়া কোনটো অপৰাধৰ বাবে দোষী সেইটো সন্দেহজনক বুলি নিৰ্ণয়টোত কোৱা হয়।

৭২। এনে সকলোবোৰ ক্ষেত্ৰত য'ত নিৰ্ণয় দিয়া হৈছে যে কোনো ব্যক্তি নিৰ্ণয়টোত বিনিৰ্দিষ্ট কৰা বহুতো অপৰাধৰ ভিতৰৰ এটাৰ বাবে দোষী, কিন্তু এইটো সন্দেহজনক যে এই অপৰাধবোৰৰ কোনটোৰ বাবে তেওঁ দোষী, অপৰাধীজনক সেই অপৰাধটোৰ বাবেহে দণ্ড দিয়া হব যিটোৰ বাবে নিম্নতম দণ্ডৰ উপবন্ধ কৰা হৈছে যদিহে সকলোবোৰৰ বাবে একে দণ্ডৰ উপবন্ধ কৰা নহয়।

নিৰ্জন পৰিৰোধ।

৭৩। যেতিয়া কোনো ব্যক্তিক এনে এটা অপৰাধৰ বাবে দোষী সাব্যস্ত কৰা হয় যি অপৰাধটোৰ বাবে ন্যায়ালয়ৰ এই সংহিতাখনৰ অধীনত সশ্ৰম কাৰাবাসেৰে দণ্ড দিয়াৰ ক্ষমতা আছে, তেনে ক্ষেত্ৰত ন্যায়ালয়ে, দণ্ডাদেশৰ দ্বাৰা, এনে আদেশ দিব পাৰে যে অপৰাধীজনক তেওঁক দণ্ডাদেশ দিয়া কাৰাবাসটোৰ এটা অংশ বা অংশবোৰৰ বাবে মুঠতে তিনিমাহৰ অধিক নোহোৱাকৈ নিম্নোক্ত মান অনুসৰি নিৰ্জন পৰিৰোধত ৰাখিব, অৰ্থাৎ—

যদিহে কাৰাবাসৰ অৱধিটো ছয় মাহৰ অধিক নহয়, তেতিয়া এমাহৰ অধিক নোহোৱা এটা কাল;

যদিহে কাৰাবাসৰ অৱধিটো ছয় মাহৰ অধিক হয়, [১][আৰু এবছৰৰ অধিক নহয়;] তেনে ক্ষেত্ৰত দুমাহৰ অধিক নোহোৱা এটা কাল,

যদিহে কাৰাবাসৰ অৱধিটো এবছৰৰ অধিক হয়, তেতিয়া তিনিমাহৰ অধিক নোহোৱা এটা কাল।

নিৰ্জন পৰিৰোধৰ সীমা।

৭৪। নিৰ্জন পৰিৰোধৰ দণ্ডাদেশ নিষ্পাদন কৰোতে নিৰ্জন পৰিৰোধৰ কালাৱধিবোৰৰ মাজত অৱকাশবোৰ তেনে কালাৱধিবোৰৰ অৱধিতকৈ কম নোহোৱা তেনে পৰিৰোধ কোনো ক্ষেত্ৰতে এবাৰত চৈধ্য দিনৰ অধিক নহব; আৰু যেতিয়া দিয়া কাৰাবাসটো তিনি মাহৰ অধিক হয় তেতিয়া নিৰ্জন পৰিৰোধৰ কালাৱধিবোৰৰ মাজৰ অৱকাশবোৰ তেনে কালাৱধিবোৰৰ অৱধিতকৈ কম নোহোৱাকৈ, নিৰ্জন পৰিৰোধ, দিয়া সমগ্ৰ কাৰাবাসৰ যিকোনো এটা মাহত সাদিনৰ অধিক নহব।

পূৰ্বে দোষী সাব্যস্ত হোৱাৰ পিছত অধ্যায় ১২ আৰু অধ্যায় ১৭ ৰ অধীনৰ কিছুমান নিৰ্দ্দিষ্ট অপৰাধৰ বাবে বৰ্দ্ধিত দণ্ড।

[২][৭৫। যিয়েই,—

(ক) [৩][ভাৰত]ত কোনো ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা, এই সংহিতা খনৰ অধ্যায় ১২বা অধ্যায়ৰ ১৭ৰ অধীনত তিনি বছৰ বা তদুৰ্দ্ধ এটা অৱধিৰ বাবে দুয়ো প্ৰকাৰৰ এটা কাৰাবাসৰে দণ্ডনীয় কোনো অপৰাধৰ বাবে দোষী সাব্যস্ত হৈ [৪] x x x সেই অধ্যায় দুটাৰ যি কোনোটোৰ অধীনত একেটা অৱধিৰ

১। ১৮৮২ চনৰ ৮ নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৫ৰ দ্বাৰা এবছৰৰ "কাম হব"ৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

২। ১৯১০ চনত ৩নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ২ ৰ দ্বাৰা মূল ধাৰাৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত।

৩। "বৃটিছ ভাৰত" শব্দসমূহ অনুকূলন আদেশ, ১৯৪৮, অনুকূলন আদেশ ১৯৫০ আৰু ১৯৫১ চনৰ ৩নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ৩আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা উপৰোক্তৰূপে গঠিত হবলৈ ক্ৰমাগত ভাৱে প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰা হৈছে।

৪। উপৰোক্তৰ দ্বাৰা খণ্ড (ক) আৰু (খ)ৰ শেষত থকা "বা" শব্দটো লোপ কৰা হৈছে।

বাবে একে ধৰণৰ কাৰাবাসেৰে দণ্ডনীয় কোনো অপৰাধৰ বাবে দোষী হব, তেওঁ এনে প্ৰতিটো পৰৱৰ্ত্তী অপৰাধৰ বাবে [1][আজীৱন কাৰাবাস]ৰে বা দহ বছৰ পৰ্য্যন্ত বিস্তাৰিত হব পৰা এনে এটা অৱধিৰ বাবে যি দুই প্ৰকাৰৰ এটা কাৰাবাসৰে দণ্ডনীয় হব।]

অধ্যায় ৪

সাধাৰণ ব্যতিক্ৰমবোৰ

বিধিৰ দ্বাৰা আৱদ্ধ হোৱা, বা তথ্যৰ ভুলৰ দ্বাৰা তেওঁ নিজকে আৱদ্ধ বুলি ভবা, ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা কাৰ্য্য।

৭৬। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো এনে এজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হয়, যিজন এইটো কৰিবলৈ, বিধিৰ দ্বাৰা আৱদ্ধ হয়, বা যিজনে তথ্যৰ ভুলৰ কাৰণেহে কিন্তু বিধিৰ ভুলৰ কাৰণে নহয়, সৰল বিশ্বাসত তেওঁ নিজকে এইটো কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা আৱদ্ধ বুলি বিশ্বাস কৰে।

দৃষ্টান্ত সমূহ

(ক) এজন সৈন্য "ক"ই বিধিৰ সমাদেশ অনুসৰি তেওঁৰ উৰ্দ্ধতন পদাধিকাৰীজনৰ আদেশক্ৰমে, বিশৃঙ্খল জনতালৈ গুলীয়ালে। "ক" ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

(খ) ন্যায়ালয়ৰ এজন বিষয়া "ক"ই সেই ন্যায়ালয়ৰ দ্বাৰা "ছ"ক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিবলৈ আদেশ প্ৰাপ্ত হৈ, সমুচিত তদন্তক্ৰমে, "জ"ক "ছ" বুলি বিশ্বাস কৰি, "জ"ক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিলে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

ন্যায়ানুৰূপে কাৰ্য্য কৰা ন্যায়াধীশৰ কাৰ্য্য।

৭৭। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয়, যি কাৰ্য্য ন্যায়াধীশে যেতিয়া তেওঁ ন্যায়ানুৰূপে কাৰ্য্য কৰি এনে কোনো ক্ষমতাৰ প্ৰয়োগত যি ক্ষমতা বিধিৰ দ্বাৰা তেওঁক দিয়া হৈছে বা যি ক্ষমতা বিধিৰ দ্বাৰা তেওঁক দিয়া হৈছে বুলি তেওঁ সৰল বিশ্বাসত বিশ্বাস কৰে।

ন্যায়ালয়ৰ নিৰ্ণয় বা আদেশৰ অনুসৰণত কৰা কাৰ্য্য।

৭৮। কাৰ্য্যটো কৰা ব্যক্তিজনে ন্যায়ালয়ৰ তেনে অধিকাৰিতা থকা বুলি সৰল বিশ্বাসত বিশ্বাস কৰিলে ন্যায়ালয়ৰ তেনে নিৰ্ণয় বা আদেশ দিবলৈ কোনো অধিকাৰিতা নথকা স্বত্বেও এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয়, যিটো ন্যায়ালয়ৰ নিৰ্ণয় বা আদেশক্ৰমে কৰা হয় বা যিটো ন্যায়ালয়ৰ নিৰ্ণয় বা আদেশৰ দ্বাৰা সমৰ্থিত হয়, যদিহে এইটো তেনে নিৰ্ণয় বা আদেশ বলবৎ থকা অৱস্থাত কৰা হয়।

বিধিৰ দ্বাৰা ন্যায়ানুতম বা তথ্যৰ ভুলৰ দ্বাৰা তেওঁ নিজকে তেনে বুলি ভবা, ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা কাৰ্য্য।

৭৯। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো এনে কোনো ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হয় যিজন এই কাৰ্য্যটো কৰিবলৈ বিধিৰ দ্বাৰা ন্যায়ানুমত হয়, বা যিজনে তথ্যৰ ভুলৰ বাবে কিন্তু বিধিৰ ভুলৰ কাৰণে নহয় এই কাৰ্য্যটো কৰিবলৈ তেওঁ নিজকে ন্যায়ানুতম হোৱা বুলি সদভাৱ পূৰ্বক বিশ্বাস কৰে।

দৃষ্টান্ত

"ক"ই "জ"ক এনে এটা কাৰ্য্য কৰোতে দেখিলে যিটো "ক"ৰ হত্যা বুলি প্ৰতীত হ'ল। এইটো তথ্যত হত্যাকাৰী বোৰক কৰায়ত্ত কৰিবলৈ সকলোবোৰ ব্যক্তিক বিধিয়ে দিয়া ক্ষমতাৰ প্ৰয়োগত, সদভাব পূৰ্বক তেওঁৰ বিবেচনা সৰ্বোৎকৃষ্ট ভাৱে কামত লগাই, "জ"ক উপযুক্ত প্ৰাধিকাৰীৰ সন্মুখলৈ

১। ১৯৫৫ আৰু ২৬নং অধিনিয়মৰ ধাৰা ১১৭ আৰু অনুসূচীৰ দ্বাৰা "আজীৱন নিৰ্বাসন" বাবে প্ৰতিষ্ঠাপিত (১-১-১৯৫৬ৰ পৰা প্ৰভাৱী হোৱাকৈ)।

অনাৰ বাবে, “ক”ই “জ”ক আটক কৰিলে। “ক”ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই, যদিও এইটো হব পাৰে যে “জ”ই আত্মৰক্ষাৰ বাবেহে এইটো কৰিছিল।

বিধি সম্মত কাৰ্য্য কৰোতে হোৱা দুৰ্ঘটনা।

৮০। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো দুৰ্ঘটনা ক্ৰমে বা দুৰ্ভাগ্যবশতঃ আৰু কোনো অপৰাধিক অভিপ্ৰায় বা জ্ঞান বিনা বিধিসন্মত কাৰ্য্য বিধি সন্মত ভাৱে বিধি সন্মত উপায়েৰে আৰু সমুচিত যত্ন আৰু সাৱধানতাসহ কৰোতে, কৰা হয়।

দৃষ্টান্ত

“ক”ই এখন সৰু কুঠাৰেৰে কাম কৰি আছিল, কুঠাৰৰ মুৰটো চিটিকি গ'ল আৰু ওচৰত থিয় হৈ থকা এজন মানুহৰ মৃত্যু ঘটালে। এই ক্ষেত্ৰত, যদিহে “ক”ৰ পক্ষে সম্যক সাৱধানতাৰ অভাৱ নাছিল, তেওঁৰ কাৰ্য্যটো ক্ষমনীয় হব আৰু ই এটা অপৰাধ নহয়।

অনিষ্ট কৰিব পৰা কিন্তু আপৰাধিক অভিপ্ৰায় বিনা আৰুঃ অন্য অনিষ্ট বাৰণ কৰিবলৈ কৰা, কাৰ্য্য।

৮১। এনে কোনো কাৰ্য্যই আপৰাধিক নহয়, কেৱল এইটো এনে জ্ঞান সহ কৰাৰ কাৰণেহে যে ই আঘাত কৰিব পাৰে, যদিহে এইটো অনিষ্ট কৰাৰ কোনো আপৰাধিক অভিপ্ৰায় বিনা, আৰু সদভাব পূৰ্বক ব্যক্তি বা সম্পত্তিৰ অন্য অনিষ্ট হোৱাটো বাৰণ কৰাৰ বা এৰাবৰ উদ্দেশ্যে কৰা হয়।

স্পষ্টীকৰণ – এনে এটা ক্ষেত্ৰত এইটো তথ্যৰ প্ৰশ্ন হব যে বাৰণ কৰিবলগীয়া বা এৰাবলগীয়া অনিষ্ট এনে প্ৰকৃতিৰ আৰু এনেকুৱা আসন্ন আছিল যে কাৰ্য্যটোৱে অনিষ্ট কৰিব পাৰে বুলি জনা স্বত্বেও কাৰ্য্যটো কৰাৰ বিপদাশঙ্কা ন্যায়ানুতম হয় বা ক্ষমাৰ যোগ্য হয়।

দৃষ্টান্ত

(ক) এখন বাষ্পচালিত জাহাজৰ কেপ্তেইন “ক”ই হঠাতে আৰু তেওঁৰ পক্ষে কোনো ত্ৰুটী বা অৱহেলা নোহোৱাকৈ, তেওঁ নিজকে এনে এটা অৱস্থাত পালে যে তেওঁ তেওঁৰ জাহাজখন বন্ধ কৰিব পৰাৰ পূৰ্বেই তেওঁ নিশ্চয় অনিবাৰ্য্য ভাৱে বিশ বা ত্ৰিশজন যাত্ৰীৰ সৈতে এখন নাওঁ “খ”ক খুন্দা খুৱাই ডুবাব লাগিব, যদিহে তেওঁ তেওঁৰ জাহাজখনৰ যাত্ৰা পথ পৰিৱৰ্ত্তন নকৰে আৰু তেওঁৰ যাত্ৰা পথৰ পৰিৱৰ্ত্তন কৰি তেওঁ মাত্ৰ দুজন যাত্ৰীসহ এখন নাওঁ, “গ”ক খুন্দা খুৱাই ডুবাই দিয়া বিপদাশঙ্কা লব লাগিব যিটো তেওঁ সম্ভৱতঃ এৰাব পাৰে, এই ক্ষেত্ৰত যদিহে “ক”ই “গ” নাওঁখনক খুন্দা খুৱাই ডুবাই দিয়াৰ অভিপ্ৰায় বিনা আৰু নাওঁ “খ”ত থকা যাত্ৰীসকলৰ বিপদ এৰাবৰ উদ্দেশ্যে সদভাব পূৰ্বক, তেওঁৰ যাত্ৰাপথৰ পৰিৱৰ্ত্তন কৰে, তেওঁ অপৰাধৰ বাবে দোষী নহব, যদিও তেওঁ এনে এটা কাৰ্য্য কৰি “গ” নাওঁখনক খুন্দা খুৱাই ডুবাব পাৰে, যি কাৰ্য্যটোৱে সেই পৰিণামটো ঘটাব পাৰে বুলি তেওঁ জানিছিল, যদিহে তথ্যৰ বিষয়ৰূপে এইটো পোৱা হয় যে তেওঁ যিটো বিপদ এৰাবলৈ অভিপ্ৰায় কৰিছিল সেইটো এনেকুৱা আছিল যে ই তেওঁক “গ” নাওঁখনক খুন্দা খুৱাই ডুবাই দিয়াৰ বিপদাশঙ্কা লোৱাটো ক্ষমাৰ যোগ্য।

(খ) “ক” ই এটা প্ৰচণ্ড অগ্নিকাণ্ডটো বিস্তৃত হোৱাটো বাৰণ কৰাৰ বাবে ঘৰবোৰ ভাঙি পেলাইছে।

তেওঁক এইটো মানৰ জীৱন বা সম্পত্তি ৰক্ষা কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে সদভাব পূৰ্বক কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত, যদিহে এইটো পোৱা হয় যে বাৰণ কৰিবলগীয়া অনিষ্টটো এনে এটা প্ৰকৃতিৰ আৰু এনেকুৱা আসন্ন আছিল যে “ক”ৰ কাৰ্য্য ক্ষমনীয় আছিল। “ক” অপৰাধটোৰ বাবে দোষী নহয়।

সাত বছৰ বয়সৰ তলৰ শিশুৰ কাৰ্য্য।

৮২। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয়, যিটো সাত বছৰ বয়সৰ তলৰ শিশুৰ দ্বাৰা কৰা হয়।

সাত বছৰ বয়সৰ ওপৰৰ আৰু বাৰ বছৰ বয়সৰ তলৰ অপৈনত বোধশক্তিৰ শিশুৰ কাৰ্য্য।

৮৩। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো সাত বছৰ বয়সৰ ওপৰৰ আৰু বাৰ বছৰৰ তলৰ এনে এটা শিশুৰ দ্বাৰা কৰা হয় যি জনে সেইটো ঘটনাৰ সময়ত তেওঁৰ আচৰণৰ প্ৰকৃতি আৰু পৰিণামৰ বিষয়ে বিচাৰ কৰিব পৰাকৈ পৰ্য্যাপ্ত পৰিমাণে বোধশক্তিৰ পৈণতা লাভ কৰা নাছিল।

অসুস্থমনৰ ব্যক্তিৰ কাৰ্য্য।

৮৪। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো এনে এজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হয় যিজন, এইটো কৰাৰ সময়ত, মনৰ অসুস্থতাৰ কাৰণে কাৰ্য্যটোৰ প্ৰকৃতিৰ বিষয়ে বা তেওঁ এনে কাৰ্য্য কৰি আছে যিটো হয়টো দোষণীয় বা বিধিৰ প্ৰতিকূল তাক জানিবলৈ অসমৰ্থ আছিল।

তেওঁৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে মাতাল অৱস্থাত থকাৰ কাৰণে নিৰ্ণয়ত উপনীত হবলৈ অসমৰ্থ হোৱা ব্যক্তিৰ কাৰ্য্য।

৮৫। এনে কোনো কাৰ্য্যই অপৰাধ নহয় যিটো এনে এজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হয় যিজন, এইটো কৰাৰ সময়ত মাতাল অৱস্থাৰ কাৰণে কাৰ্য্যটোৰ প্ৰকৃতি বা তেওঁ এনে কাৰ্য্য কৰি আছে যিটো হয়তো দোষণীয়, বা বিধি প্ৰতিকূল তাক জানিবলৈ অসমৰ্থ আছিল, যদিহে সেই বস্তুটো যিটোৱে তেওঁক মাতাল কৰিছিল, তেওঁৰ জ্ঞান বিনা বা ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে খুওৱা হৈছিল।

বিশেষ অভিপ্ৰায় বা জ্ঞানৰ অপেক্ষিত হোৱা অপৰাধ এটা মাতাল ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হলে।

৮৬। এনে ক্ষেত্ৰবোৰত য'ত এটা কাৰ্য্য কৰাটো অপৰাধ নহয় যদিহে কাৰ্য্যটো এটা বিশেষ অভিপ্ৰায় বা জ্ঞানসহ কৰা নহয়, মাতাল অৱস্থাত কাৰ্য্যটো কৰা এজন ব্যক্তিক এনে ধৰণে ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া হব যেন তেওঁৰ সেই একে ধৰণৰ জ্ঞানেই আছিল যিটো তেওঁৰ থাকিলেহেঁতেন যদি তেওঁক মাতাল কৰা নহ'লহেঁতেন, যদিহে যি বস্তুটোৱে তেওঁক মাতাল কৰিছিল, সেইটো তেওঁৰ জ্ঞান বিনা বা তেওঁৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁক খুওৱা হোৱা নাছিল।

সন্মতিৰে কৰা কাৰ্য্য যিটোৰ দ্বাৰা মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাট ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায় বা ইয়াৰ সম্ভাব্যতাৰ জ্ঞান নাই।

৮৭। এনে কোনো কাৰ্য্যই, যিটো মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাত ঘটাবলৈ অভিপ্ৰেত নহয়, আৰু যিটোৱে মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাত ঘটাব পাৰে বুলি কৰোতাজন জ্ঞান নহয়,

ওঠৰ বছৰ বয়সৰ ওপৰৰ এনে কোনো ব্যক্তি যিজনে সেই অনিষ্টটো ভোগ কৰিবলৈ তেওঁৰ প্ৰতি ই ঘটাব পৰা, বা ঘটাবলৈ কৰোতাজনৰ দ্বাৰা অভিপ্ৰেত হোৱা কোনো অনিষ্টৰ বাবে অভিব্যক্তই হওঁক বা বিবক্ষিতই হওঁক সন্মতি দিয়ে,

বা এনে কোনো অনিষ্টৰ বাবে যিটো এনে কোনো ব্যক্তিৰ প্ৰতি ঘটিব পাৰে বুলি কৰোতাজন জ্ঞাত থাকিব পাৰে যিজনে সেই অনিষ্টটোৰ বিপদাশঙ্কা লবলৈ সন্মতি দিছে, এই অনিষ্টৰ বাবে ই অপৰাধ নহয়।

দৃষ্টান্ত

"ক" আৰু "জ" ই আমোদৰ কাৰণে পৰস্পৰৰ ভিতৰত তৰোৱাল খেলিবলৈ সন্মত হ'ল। এই সন্মতিটোৱে এনে কোনো অনিষ্ট কৰিবলৈ প্ৰত্যেকৰে সন্মতি সূচায়, যি অনিষ্টটো এনে তৰোৱাল খেল খেলোতে অন্যায় আচৰণ বিনা ঘটিব পাৰে, আৰু যদি "ক"ই, ন্যায় সঙ্গত ভাৱে খেলোতে, "জ"ক অনিষ্ট কৰে, তেন্তে "ক"ই কোনো অপৰাধ নকৰে।

মৃত্যু ঘটাবলৈ অভিপ্ৰেত নোহোৱা, সন্মতিক্ৰমে সদভাৱ পূৰ্বক ব্যক্তিৰ হিতাৰ্থে কৰা কাৰ্য্য।

৮৮। মৃত্যু ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায় নোহোৱাকৈ কৰা একোৱেই, কোনো এজন ব্যক্তিৰ, যিজনৰ হিতৰ বাবে সদভাৱ পূৰ্বক এনে কাৰ্য্য কৰা হৈছে আৰু যিজনে অভিব্যক্ত ভাৱেই হওঁক বা বিবক্ষিত ভাৱেই হওঁক, তেনে অনিষ্ট ভোগ কৰিবলৈ বা তেনে অনিষ্টৰ বিপদাশঙ্কা ভোগ কৰিবলৈ সন্মতি দান কৰিছে, তেনে ব্যক্তিৰ প্ৰতি এনে কাৰ্য্যই ঘটাব পৰা কোনো অনিষ্টৰ কাৰণে বা কৰোতাজনৰ দ্বাৰা কোনো অনিষ্ট ঘটাবলৈ এনে কাৰ্য্য অভিপ্ৰেত হোৱাৰ কাৰণ বা কোনো অনিষ্ট ঘটাবলৈ এনে কাৰ্য্য সম্ভৱপৰ বুলি কৰোতাজন জ্ঞাত হোৱাৰ কাৰণে অপৰাধ নহয়।

দৃষ্টান্ত

শল্য চিকিৎসক "ক"ই, এটা বিশেষ অস্ত্ৰোপচাৰে "জ"ৰ, যি জনে এটা বৰ পীড়াদায়ক অসুখত ভুগি আছে, মৃত্যু ঘটাব পাৰে বুলি জানিও, কিন্তু "জ"ৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায় নোহোৱাকৈ আৰু সদভাৱ পূৰ্বক "জ"ৰ হিতৰ অভিপ্ৰায়েৰে, "জ"ৰ ওপৰত "জ"ৰ সন্মতিক্ৰমে, সেই অস্ত্ৰোপচাৰটো কৰিলে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

শিশুৰ বা উন্মাদ ব্যক্তিৰ হিতৰ বাবে সদভাৱ পূৰ্বক অভিভাৱকৰ দ্বাৰা বা তেওঁৰ সন্মতিক্ৰমে কৰা কাৰ্য্য।

৮৯। সদভাৱ পূৰ্বক, বাৰ বছৰ বয়সৰ তলৰ বা অসুস্থ মনৰ ব্যক্তি এজনৰ হিতৰ বাবে, অভিভাৱকৰ দ্বাৰা বা তেনে ব্যক্তিৰ সম্পৰ্কে বিধিসন্মত ভাৱ থকা আন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা তেওঁৰ দ্বাৰা দিয়া, অভিব্যক্ত ভাৱেই হওঁক বা বিবক্ষিত ভাবেই হওঁক, সন্মতিক্ৰমে কৰা একোৱেই, তেনে ব্যক্তিৰ প্ৰতি এনে কাৰ্য্যই কৰিব পৰা কোনো অনিষ্টৰ কাৰণে, বা কৰোতাজনৰ দ্বাৰা কোনো অনিষ্ট সাধন কৰিবলৈ এনে কাৰ্য্য অভিপ্ৰেত হোৱাৰ কাৰণে বা কোনো অনিষ্ট সাধন কৰিবলৈ এনে কাৰ্য্য সম্ভৱপৰ বুলি কৰোতাজন জ্ঞাত হোৱাৰ কাৰণে অপৰাধ নহয়ঃ

পৰন্তু—

প্ৰথম -- এই ব্যতিক্ৰমটো অভিপ্ৰায় পূৰ্বক মৃত্যু ঘটোৱা বা মৃত্যু ঘটাবলৈ প্ৰয়াস কৰাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিস্তাৰিত নহব;

দ্বিতীয় -- এই ব্যতিক্ৰমটো মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাত নিবাৰণ কৰা বা যিকোনো গুৰুতৰ বেমাৰ বা দুৰ্বলতা আৰোগ্য কৰাৰ বাহিৰে আন যি কোনো প্ৰয়োজনৰ বাবে যি কোনো কাৰ্য্য কৰাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিস্তাৰিত নহব যিটো মৃত্যু ঘটাবলৈ সম্ভৱপৰ হব পাৰে বুলি এনে কাৰ্য্য কৰোতাজন জ্ঞাত,

তৃতীয় -- এই ব্যতিক্ৰমটো স্বেচ্ছাই গুৰুতৰ আঘাত কৰোৱা বা গুৰুতৰ আঘাত কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিস্তাৰিত নহব যদিহে এইটো মৃত্যু নিবাৰণ কৰা বা গুৰুতৰ আঘাত কৰা, বা যি কোনো গুৰুতৰ ৰোগ বা দুৰ্বলতা আৰোগ্য কৰাৰ প্ৰয়োজনত কৰা নহয়।

চতুৰ্থ - এই ব্যতিক্ৰমটো যি কোনো অপৰাধৰ অপ-প্ৰেৰণাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিস্তাৰিত নহব, যিটো অপৰাধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰলৈ ই বিস্তাৰিত নহয়।

দৃষ্টান্ত

"ক"ই সদভাৱপূৰ্বক, তেওঁৰ শিশুৰ হিতৰ বাবে তেওঁৰ শিশুৰ সন্মতি বিনা, অস্ত্ৰোপচাৰে শিশুটোৰ মৃত্যু ঘটোৱা সম্ভৱ হব পাৰে বুলি জ্ঞাত হৈও কিন্তু শিশুটোৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ অভিপ্ৰায় নকৰাকৈ, এজন শল্য চিকিৎসকৰ দ্বাৰা শিশুটোৰ পাথৰ উলিয়াবৰ বাবে তেওঁৰ শিশুটোৰ অস্ত্ৰোপচাৰ কৰালে। "ক" এই ব্যতিক্ৰমটোৰ ভিতৰত আছে, যিহেতু শিশুটোৰ আৰোগ্যই তেওঁৰ উদ্দেশ্য আছিল।

ভয়তে বা ভুল ধাৰণাতে দিয়া বুলি জ্ঞাত সন্মতি।

৯০। কোনো সন্মতি, এই সংহিতাৰ যি কোনো ধাৰাৰ দ্বাৰা অভিপ্ৰেত এনে এটা সন্মতি নহয়, যদি সন্মতিটো কোনো ব্যক্তিৰ দ্বাৰা ক্ষতিৰ ভয়ত বা তথ্যৰ ভুল ধাৰণাত দিয়া হয় আৰু যদি কাৰ্য্যটো কৰা ব্যক্তিজন জ্ঞাত হয় বা তেওঁৰ বিশ্বাস কৰিবলৈ যুক্তি থাকে যে সন্মতিটো এনে ভয় বা ভুল ধাৰণাৰ পৰিণামতহে দিয়া হৈছিল; বা

উন্মাদ ব্যক্তিৰ সন্মতি।

যদি সন্মতিটো ব্যক্তি এজনৰ দ্বাৰা দিয়া হয়, যিজনে অসুস্থ মন বা মাতাল 'অৱস্থাৰ বাবে তাৰ প্ৰকৃতি আৰু পৰিণাম বুজি পাবলৈ অসমৰ্থ হয় যিটোৰ প্ৰতি তেওঁ তেওঁৰ সন্মতি দান কৰিছে ; বা

শিশুৰ সন্মতি।

প্ৰসঙ্গত প্ৰতিকূল প্ৰতীত নহ'লে, যদি সন্মতিটো বাৰ বছৰ বয়সৰ তলৰ ব্যক্তিৰ দ্বাৰা দিয়া হয়।

এনে কাৰ্য্যবোৰৰ বৰ্জন যিবিলাক ঘটিত হোৱা অনিষ্টৰ স্বতন্ত্ৰভাৱে হোৱা অপৰাধ।

৯১। ধাৰা ৮৭, ৮৮ আৰু ৮৯ত উল্লেখিত ব্যতিক্ৰমবোৰ এনে কাৰ্য্যলৈ বিস্তাৰিত নহয় যিবোৰ কাৰ্য্যই সন্মতি দিয়া বা যাৰ হকে সন্মতি দিয়া হৈছে সেই ব্যক্তিৰ প্ৰতি কৰিব পৰা, বা কৰিবলৈ অভিপ্ৰেত হোৱা, বা কৰিবলৈ সম্ভাৱনা থকা বুলি জ্ঞাত হোৱা, কোনো অনিষ্টৰ স্বতন্ত্ৰ ভাৱে অপৰাধ হয়।

দৃষ্টান্ত

(নাৰী গৰাকীৰ জীৱন ৰক্ষাৰ প্ৰয়োজনাৰ্থে কৰোৱা নহলে) গৰ্ভপাত কৰোৱাটো তেনে যি কোনো অনিষ্টৰ কথা এৰিও যিবোৰ অনিষ্ট নাৰী গৰাকীৰ প্ৰতি ই কৰিব পাৰে বা কৰিবলৈ অভিপ্ৰেত হয়, স্বতন্ত্ৰ ভাৱে অপৰাধ হব। গতিকে, "এনে অনিষ্টৰ কাৰণতে" ই এটা অপৰাধ নহয়; আৰু তেনে গৰ্ভপাত কৰোৱাৰ বাবে নাৰী গৰাকীৰ বা তেওঁৰ অভিভাৱকৰ সন্মতিয়ে কাৰ্য্যটো ন্যায় সঙ্গত নকৰে।

কোনো ব্যক্তিৰ হিতৰ বাবে সন্মতি বিনা সদভাৱপূৰ্বক কৰা কাৰ্য্য।

৯২। যাৰ হিতৰ বাবে সদভাৱপূৰ্বক কোনো কাৰ্য্য কৰা হয়, আনকি সেই ব্যক্তিজনৰ সন্মতি নোহোৱাকৈ কৰা হলেও তেনে ব্যক্তিলৈ ই ঘটিত কৰিব পৰা যি কোনো অনিষ্টৰ কাৰণতে একোৱেই অপৰাধ নহয়, যদিহে পৰিস্থিতিসমূহ এনেকুৱা যে সেই ব্যক্তিজনৰ বাবে সন্মতি প্ৰকাশ কৰাটো অসম্ভৱ বা সেই ব্যক্তিজন সন্মতি দিবলৈ অসমৰ্থ আৰু তেওঁৰ কোনো অভিভাৱক বা বিধিসন্মত ভাৰতত থকা আন কোনো ব্যক্তি নাই যাৰ পৰা হিতৰ সৈতে কোনো কাৰ্য্য কৰিবলৈ সময়মতে সন্মতি লাভ কৰাটো অসম্ভৱ।

পৰন্তুক - পৰন্তু

প্ৰথম - অভিপ্ৰেতভাৱে মৃত্যু ঘটোৱা, বা মৃত্যু ঘটাবলৈ প্ৰয়াস কৰাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিস্তাৰিত নহব;

দ্বিতীয়তে - এই ব্যতিক্ৰমটো মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাত নিবাৰণ বা গুৰুতৰ ৰোগ বা দুৰ্বলতা আৰোগ্য কৰাৰ ব্যতিৰেকে আন কোনো উদ্দেশ্যৰ বাবে আন যি কোনো কাৰ্য্য কৰণলৈ বিস্তাৰিত নহব যি কাৰ্য্যই মৃত্যু ঘটোৱাৰ সম্ভাৱনা থকা বুলি কাৰ্য্যটো কৰা ব্যক্তিজনে জানে।

তৃতীয়তে - এই ব্যতিক্ৰমটো মৃত্যু বা আঘাত নিবাৰণ কৰাৰ বাহিৰে আন যি কোনো প্ৰয়োজনৰ বাবে, স্বেচ্ছাই আঘাত কৰা, বা আঘাত কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰালৈ, বিস্তাৰিত নহব;

চতুৰ্থতে- এই ব্যতিক্ৰমটো যি কোনো অপৰাধৰ অপপ্ৰেৰণালৈ বিস্তাৰিত নহব, যি অপৰাধটো সংঘটন কৰালৈ ই বিস্তাৰিত নহয়।

দৃষ্টান্ত

(ক) "জ" তেওঁৰ ঘোৰাৰ পৰা পৰিল আৰু সংজ্ঞাহীন হ'ল। শল্য চিকিৎসক "ক"ই দেখিলে যে "জ" ৰ মূৰৰ অস্ত্ৰোপচাৰ কৰাটো আৱশ্যকীয়। "ক"ই, "জ"ৰ মৃত্যুৰ অভিপ্ৰায় নকৰাকৈ, কিন্তু সদভাৱপূৰ্বক "জ"ৰ হিতৰ বাবে, ""জ"ই তেওঁৰ নিজৰ বাবে বিচাৰ কৰাৰ ক্ষমতা ঘূৰাই পোৱাৰ পূৰ্বে, অস্ত্ৰোপচাৰটো কৰিলে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

(খ) "জ"ক বাঘ এটাই কঢ়িয়াই লৈ গ'ল। এইটো সম্ভৱপৰ হব পাৰে বুলি জানিও যে গুলীটোৱে "জ"ৰ মৃত্যু ঘটাব পাৰে, কিন্তু "জ"ক বধ কৰাৰ অভিপ্ৰায় নকৰি আৰু সদভাৱ পূৰ্বক "জ"ৰ হিতৰ অভিপ্ৰায়েৰে, "ক"ই বাঘটোলৈ গুলী চলালে। "ক"ৰ গুলীয়ে "জ"ক এটা মাৰাত্মক আঘাত দিলে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

(গ) শল্য চিকিৎসক "ক"ই এটি শিশু দুৰ্ঘটনাগ্ৰস্ত হোৱা দেখিলে, যিটো শীঘ্ৰে অস্ত্ৰোপচাৰ কৰা নহলে, প্ৰাণান্তক হোৱাৰ সম্ভাৱনা। শিশুটোৰ অভিভাৱকলৈ আবেদন কৰিবলৈ সময় নাই। "ক"ই শিশুটোৰ অনুনয় বিনয় স্বত্বেও, সদভাৱ পূৰ্বক শিশুটোৰ হিতৰ অভিপ্ৰায়েৰে, অস্ত্ৰোপচাৰটো কৰিলে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

(ঘ) "ক" এটা ল'ৰাৰ "জ"ৰ সৈতে, জলন্ত ঘৰ এটাত আছে। তলত থকা লোকে কম্বল এখন টানি ধৰিছে। পতনৰ ফলত শিশুটোৰ মৃত্যুৰ সম্ভাৱনা থকা বুলি জানিও, কিন্তু শিশুটোৰ মৃত্যু ঘটাবলৈ অভিপ্ৰায় নকৰাকৈ, আৰু সদভাৱপূৰ্বক, শিশুটোৰ হিতৰ অভিপ্ৰায়েৰে, "ক"ই ঘৰটোৰ মূধচৰ পৰা শিশুটো পেলাই দিছে। ইয়াত, পতনৰ ফলত শিশুটোৰ মৃত্যু হলেও "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই।

স্পষ্টীকৰণ - কেৱল আৰ্থিক হিতেই ধাৰা ৮৮, ৮৯ আৰু ৯২ ৰ অৰ্থৰ অন্তৰ্গত হিত আৰু নহয়।

সদভাৱপূৰ্বক দিয়া সংবাদ।

৯৩। সদভাৱপূৰ্বক দিয়া কোনো সংবাদ, যিজনলৈ এই সংবাদ দিয়া হয় সেই ব্যক্তিৰ প্ৰতি কৰা যি কোনো অনিষ্টৰ কাৰণতে অপৰাধ নহয়, যদিহে ইয়াক সেই ব্যক্তিজনৰ হিতাৰ্থে দিয়া হয়।

দৃষ্টান্ত

শল্য চিকিৎসক "ক" ই সদভাৱপূৰ্বক তেওঁৰ ৰোগীক জনালে যে তেওঁ জীয়াই থাকিব নোৱাৰে। আঘাতটোৰ ফলত ৰোগীজনৰ মৃত্যু হল। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই যদিও সংবাদটোৱে ৰোগীজনৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ সম্ভাৱনা থকা বুলি তেওঁ জানিছিল।

এনে কাৰ্য যিটো কৰিবলৈ কোনো ব্যক্তিক ভাবুকি দি বাধ্য কৰা হয়।

৯৪। হত্যা, আৰু মৃত্যুৰে দণ্ডনীয় ৰাজ্যৰ বিৰুদ্ধে অপৰাধবোৰৰ বাহিৰে একোৱেই অপৰাধ নহয় যিটো এজন ব্যক্তিৰ দ্বাৰা কৰা হৈছে যাক ভাবুকি দি এইটো কৰিবলৈ বাধ্য কৰা হৈছে, যি ভাবুকিয়ে এইটো কৰাৰ সময়ত যুক্তি-যুক্তভাৱে এনে এটা আশংকা জন্মায় যে অন্যথা তাৰ পৰিণাম হব সেই ব্যক্তিজনৰ তাৎকালিক মৃত্যু, পৰন্তু কাৰ্য্যটো কৰা ব্যক্তিজনে স্বইচ্ছাৰে বা তেওঁৰ নিজৰ তৎকালিক মৃত্যুতকৈ কম অনিষ্ট হোৱাৰ যুক্তি-যুক্ত আশংকা এটাৰ কাৰণে তেওঁ নিজকে এই স্থিতিত নেপেলায় যাৰ দ্বাৰা তেওঁ তেনে বাধ্যতাৰ অধীন হব লগা হয়।

স্পষ্টীকৰণ ১ - কোনো ব্যক্তি যিজনে, স্বেচ্ছাই বা প্ৰহাৰৰ ভাবুকিৰ কাৰণে, ডকাইতৰ দলত সিহতৰ চৰিত্ৰৰ বিষয়ে জানিও, যোগদান কৰে, তেওঁ এই ব্যতিক্ৰমটোৰ সুবিধা পাবলৈ এই কাৰণে হক্‌দাৰ নহয় যে তেওঁক তেওঁৰ সহযোগী সকলৰ দ্বাৰা যি কোনো এটা কাম কৰিবলৈ বাধ্য কৰা হৈছিল যিটো বিধি অনুসৰি অপৰাধ।

স্পষ্টীকৰণ ২- ডকাইতৰ দল এটাৰ দ্বাৰা আটক কৰা আৰু তাৎকালিক মৃত্যুৰ ভাবুকি দি কোনো কাম কৰিবলৈ যি বিধি অনুসৰি অপৰাধ, বাধ্য কৰা ব্যক্তি ; উদাহৰণ স্বৰূপে ডকাইতবোৰে এটা ঘৰত প্ৰবেশ কৰা আৰু লুণ্ঠন কৰাৰ বাবে এজন কমাৰক তেওঁৰ সজুলিবোৰ লবলৈ আৰু এটা ঘৰৰ দৰ্জাত বল প্ৰয়োগ কৰিবলৈ বাধ্য কৰা হলে তেওঁ এই ব্যতিক্ৰমটোৰ সুবিধা পাবলৈ হকদাৰ।

সামান্য অনিষ্ট ঘটোৱা কাৰ্য্য।

৯৫। কোনো কাৰ্য্য এই কাৰণতে অপৰাধ নহয় যে ইয়াৰ দ্বাৰা কোনো অনিষ্ট ঘটিত হৈছে বা ঘটিত কৰিবলৈ অভিপ্ৰেত হৈছে, বা ঘটিত হোৱাৰ সম্ভাৱনা জ্ঞাত হৈছে, যদি সেই অনিষ্টটো ইমান সামান্য যে সাধাৰণ বোধযুক্ত আৰু স্বভাৱৰ কোনো ব্যক্তিয়ে তেনে অনিষ্টৰ বাবে অভিযোগ নকৰে।

ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ বিষয়ে

ব্যক্তিগত প্ৰতি ৰক্ষাত কৰা কাৰ্য্য।

৯৬। একোৱেই অপৰাধ নহয় যিটো ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ প্ৰয়োগত কৰা হৈছে।

শৰীৰৰ আৰু সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ।

৯৭। ধাৰা ৯৯ ত অন্তৰ্বিষ্ট নিৰ্বন্ধনবোৰৰ সাপেক্ষে, প্ৰত্যেক ব্যক্তিৰে,

প্ৰথম ঃ- মানৱ শৰীৰক প্ৰভাৱিত কৰা যিকোনো অপৰাধৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ নিজা শৰীৰ, আৰু আন যিকোনো ব্যক্তিৰ শৰীৰৰ প্ৰতিৰক্ষা কৰিবলৈ,

দ্বিতীয়তে ঃ- তেওঁৰ নিজৰ বা আন যিকোনো ব্যক্তিৰ, অস্থাৱৰেই হওঁক কিম্বা স্থাৱৰেই হওঁক সম্পত্তিক, এনে যি কোনো কাৰ্য্য যিটো চুৰি, লুণ্ঠন, অপকৰ্ম বা আপৰাধিক অনধিকাৰ প্ৰবেশৰ পৰিভাষাৰ অন্তৰ্গত এটা অপৰাধ বা যিটো চুৰি, লুণ্ঠন, অপকৰ্ম বা আপৰাধিক অনধিকাৰ প্ৰৱেশ কৰা এটা প্ৰয়াস, প্ৰতিৰক্ষা কৰিবলৈ অধিকাৰ আছে।

অসুস্থ মনৰ ব্যক্তি ইত্যাদিৰ কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ।

৯৮। যেতিয়া কোনো কাৰ্য্য, যিটো অন্যথা এটা নিৰ্দিষ্ট অপৰাধ হ'লহেঁতেন, সেই কাৰ্যটো কৰা ব্যক্তিজনৰ যুবত্ব, বুদ্ধিৰ পৰিপক্কতাৰ অভাৱ, মনৰ অসুস্থতা বা মাতাল অৱস্থাৰ কাৰণে বা সেই ব্যক্তিজনৰ কোনো ভুল ধাৰণাৰ কাৰণে সেইটো অপৰাধ নহয়, তেতিয়া সেই কাৰ্য্যটোৰ বিৰুদ্ধে

প্ৰত্যেক ব্যক্তিৰে সেই একে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষা অধিকাৰ থাকিব যিটো তেওঁৰ থাকিলহেঁতেন যদিহে কাৰ্য্যটো অপৰাধ হ'লহেঁতেন।

দৃষ্টান্ত

(ক) "জ'ই উন্মাদতাৰ প্ৰভাৱত 'ক'ক হত্যা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিলে। 'জ' কোনো অপৰাধৰ বাবে দোষী নহয়। কিন্তু 'ক' ৰ সেই একে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ আছে, যিটো তেওঁৰ থাকিলেহেঁতেন যদিহে 'জ' সুস্থ মনৰ হ'লহেঁতেন।

(খ) 'ক'ই নিশাৰ ভাগত ঘৰ এটাত প্ৰবেশ কৰিলে যি ঘৰটোত প্ৰবেশ কৰিবলৈ বিধিমতে তেওঁ হকদাৰ। 'জ'ই সদভাৱপূৰ্বক 'ক' ক এজন গৃহভেদক বুলি ধৰিলৈ, 'ক'ক আক্ৰমণ কৰিলে। ইয়াত 'জ'ই এই ভুল ধাৰণাৰ বশৱৰ্ত্তী হৈ 'ক' ক আক্ৰমণ কৰাত, কোনো অপৰাধ কৰা নাই। কিন্তু 'ক'ৰ 'জ'ৰ বিৰুদ্ধে সেই একে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ আছে, যিটো তেওঁৰ থাকিলেহেঁতেন যদিহে 'জ'ই সেই ভুল ধাৰণাটোৰ বশৱৰ্ত্তী হৈ কাৰ্য্য নকৰিলেহেঁতেন।

যিবোৰ কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ কোনো অধিকাৰ নাই।

৯৯। এনে এটা কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ কোনো অধিকাৰ নাই যি কাৰ্য্যই যুক্তিযুক্ত ভাৱে মৃত্যুৰ বা গুৰুতৰ আঘাতৰ আশঙ্কা নজন্মায় যদিহে এইটো এজন লোক সেৱকৰ দ্বাৰা তেওঁৰ পদাভাসত সদভাৱপূৰ্বক কাৰ্য্য কৰি, কৰা হয়, বা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হয়, যদিও সেই কাৰ্য্য বিধি অনুসৰি সৰ্বথা ন্যায়ানুমত নহয়।

যি কাৰ্য্যই যুক্তিযুক্তভাৱে মৃত্যুৰ আশঙ্কা বা গুৰুতৰ আঘাত নজন্মায় তেনে কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ নাই, যদিহে তেনে কাৰ্য্য, সদভাৱপূৰ্বক তেওঁৰ পদাভাসৰ বলত কাৰ্য্য কৰি এজন লোকসেৱকৰ দ্বাৰা দিয়া নিৰ্দেশ ক্ৰমে, কৰা হয় বা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হয়, যদিও তেনে নিৰ্দেশ বিধি অনুসৰি সৰ্বথা ন্যায়ানুমত নহয়। যিবোৰ ক্ষেত্ৰত লোক প্ৰাধিকাৰীৰসুৰক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে সময় থাকে, তেনেবোৰ ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ নাথাকে।

কিমান বিস্তাৰ পৰ্য্যন্ত এই অধিকাৰ প্ৰয়োগ কৰিব পাৰিব।

ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ কোনো ক্ষেত্ৰতে প্ৰতিৰক্ষাৰ প্ৰয়োজনৰ বাবে যিমানখিনি অনিষ্ট কৰাটো আৱশ্যক তাতকৈ অধিক অনিষ্ট কৰিবলৈ বিস্তাৰিত নহয়।

স্পষ্টীকৰণ ১ - কোনো ব্যক্তি কোনো লোকসেৱকৰ দ্বাৰা এনে লোক সেৱক ৰূপে কৰা বা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত নহয় যেতিয়া তেওঁ এইটো নাজানে বা তেওঁৰ বিশ্বাস কৰাৰ কাৰণ নাথাকে যে সেই কাৰ্য্য কৰা ব্যক্তি এনে লোকসেৱক।

স্পষ্টীকৰণ ২ - কোনো লোক সেৱকৰ নিৰ্দেশৰ দ্বাৰা কৰা হোৱা, বা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা কোনো কাৰ্য্যৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত নহয়, যেতিয়ালৈ তেওঁ এইটো নাজানে বা তেওঁৰ বিশ্বাস কৰাৰ কাৰণ নাথাকে যে সেই কাৰ্য্য কৰা ব্যক্তি, এনে নিৰ্দেশেৰে কাৰ্য্য কৰি আছে বা যেতিয়ালৈ সেই ব্যক্তিয়ে সেই অধিকাৰৰ কথা কৈ নিদিয়ে যাৰ অধীনত তেওঁ কাৰ্য্য কৰি আছে বা যদি তেওঁৰ ওচৰত লিখিত প্ৰাধিকাৰ আছে তেন্তে তেওঁ, এনে প্ৰাধিকাৰ দাবী কৰিলে দাখিল নকৰে।

কেতিয়া শৰীৰৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ মৃত্যু ঘটোৱা পৰ্য্যন্ত বিস্তাৰিত হয়।

১০০। অন্তিম পূৰ্বৱৰ্ত্তী ধাৰাটোত উল্লিখিত নিৰ্বন্ধনবোৰৰ অধীনত, শৰীৰৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ, অভ্যাঘাতী জনক স্বেচ্ছাই মৃত্যু ঘটোৱা বা আন কোনো অনিষ্ট ঘটোৱালৈকে বিস্তাৰিত হয়, যদিহে অপৰাধটো যিটোৰ বাবে সেই অধিকাৰটো প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া হয়, ইয়াত ইয়াৰ পাছত প্ৰগণিত যি কোনো এটা প্ৰকাৰৰ হয়, অৰ্থাৎ ঃ-

প্ৰথমতে - এনে এটা অভ্যাঘাত যিটোৱে যুক্তিযুক্তভাৱে এনে এটা আশঙ্কাৰ উদ্ৰেক কৰিব পাৰে যে তেনে অভ্যাঘাতৰ পৰিণাম অন্যথা মৃত্যু হ'ব;

দ্বিতীয়তে - এনে এটা অভ্যাঘাত যিটোৱে যক্তিযুক্তভাৱে এনে এটা আশঙ্কাৰ উদ্ৰেক কৰিব পাৰে যে তেনে অভ্যাঘাতৰ পৰিণাম অন্যথা গুৰুতৰ আঘাত হ'ব;

তৃতীয়তে - ধৰ্ষণ কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰা অভ্যাঘাত;

চতুৰ্থতে - অস্বাভাৱিক যৌনলিপ্সা চৰিতাৰ্থ কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰা অভ্যাঘাত;

পঞ্চমতে - হৰণ বা অপহৰণ কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰা অভ্যাঘাত;

ষষ্ঠতে - এনে পৰিস্থিতিত কোনো ব্যক্তিক সদোষ পৰিৰোধ কৰাৰ অভিপ্ৰায়েৰে কৰা এটা অভ্যাঘাত যিটোৱে যুক্তিযুক্তভাৱে তেওঁৰ মনত এনে ধৰণৰ আশঙ্কাৰ উদ্ৰেক কৰিব পাৰে যে তেওঁ তেওঁৰ মুক্তিৰ বাবে লোক প্ৰাধিকাৰী সমূহৰ সাহায্য লবলৈ অপাৰগ হব।

কেতিয়া এনে অধিকাৰ মৃত্যুৰ বাহিৰে আন কোনো অনিষ্ট ঘটোৱালৈ বিস্তাৰিত হয়।

১০১। যদি অপৰাধটো অন্তিম পূৰ্ববৰ্ত্তী ধাৰাটোত প্ৰগনিত প্ৰকাৰ বোৰৰ কোনো প্ৰকাৰৰ নহয়, তেন্তে শৰীৰৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ অভ্যাঘাতীজনক স্বেচ্ছাই মৃত্যু ঘটোৱালৈকে বিস্তাৰিত নহয়, কিন্তু, ধাৰা ৯৯ত উল্লিখিত নিৰ্বন্ধনবোৰৰ অধীনত অভ্যাঘাতী জনক মৃত্যুৰ বাহিৰে স্বেচ্ছাই আন কোনো অনিষ্ট ঘটোৱালৈকে বিস্তাৰিত হয়।

শৰীৰৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ প্ৰাৰম্ভ আৰু বৰ্ত্তমান চলি থকা অৱস্থা।

১০২। শৰীৰৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ সেই সময়ৰ পৰাই প্ৰাৰম্ভ হয় যেতিয়াই অপৰাধটো কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা বা কৰিবলৈ ভাবুকি দিয়াৰ পৰা শৰীৰৰ বিপদৰ বাবে এটা যুক্তিযুক্ত আশঙ্কা দেখা দিয়ে যদিওৱা অপৰাধটোৰ সংঘটন নহলেই হেতেন, আৰু ই তেতিয়ালৈকে চলি থাকে যেতিয়ালৈকে শৰীৰৰ প্ৰতি বিপদৰ আশঙ্কা চলি থাকে।

কেতিয়া সম্পত্তিৰ বাবে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ মৃত্যু ঘটোৱা পৰ্য্যন্ত বিস্তাৰিত হয়।

১০৩। ধাৰা ৯৯ত উল্লিখিত নিৰ্বন্ধনবোৰৰ অধীনত সম্পত্তিৰ বাবে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ, স্বেচ্ছাই অন্যায়কাৰী জনৰ মৃত্যু বা আন কোনো অনিষ্ট ঘটোৱালৈকে বিস্তাৰিত হয়, যদিহে অপৰাধটো, যিটোৰ সংঘটন বা যিটো সংঘটন কৰিবলৈ কৰা প্ৰয়াসে অধিকাৰটোৰ প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া কৰে, ইয়াত ইয়াৰ পাছত প্ৰগণিত প্ৰকাৰবোৰৰ কোনো প্ৰকাৰৰ হয়, অৰ্থাৎ ঃ-

প্ৰথমে - লুণ্ঠন;

দ্বিতীয়তে - ৰাত্ৰি গৃহ ভেদন;

তৃতীয়তে - কোনো ভৱন, তম্বু, বা জলযানত জুইৰ দ্বাৰা সংঘটনকৰা অপকৰ্ম, যি ভৱন, তম্বু বা জলযান মানুহৰ বাসস্থানৰূপে বা সম্পত্তি অভিৰক্ষণৰ স্থানৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে;

চতুৰ্থতে - এনেবোৰ পৰিস্থিতিত কৰা চুৰি, অপকৰ্ম বা গৃহে অনধিকাৰ প্ৰবেশ যিয়ে যুক্তিযুক্তভাৱে এনে আশঙ্কাৰ উদ্ৰেক কৰিব পাৰে যে তাৰ পৰিণাম মৃত্যু বা গুৰুতৰ আঘাত হব, যদিহে তেনে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ প্ৰয়োগ কৰা নহয়।

কেতিয়া তেনে অধিকাৰ মৃত্যুৰ বাহিৰে আন কোনো অনিষ্ট ঘটোৱালৈ বিস্তাৰিত হয়।

১০৪। যদিহে অপৰাধটো, যিটোৰ সংঘটনে বা যিটো সংঘটন কৰিবলৈ কৰা প্ৰয়াসে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া কৰে, সেইটো অন্তিম পূৰ্ববৰ্ত্তী ধাৰাটোত প্ৰগনিত প্ৰকাৰ বোৰৰ কোনো প্ৰকাৰৰ নোহোৱা কৈ চুৰি, অপকৰ্ম বা আপৰাধিক অনুপ্ৰবেশ হয়, তেতিয়া সেই অধিকাৰটো স্বেচ্ছাই মৃত্যু ঘটোৱালৈকে বিস্তাৰিত নহয় কিন্তু ধাৰা ৯৯ত উল্লিখিত নিৰ্বন্ধণবোৰৰ সাপেক্ষে, অন্যায়কাৰীজনক স্বেচ্ছাই মৃত্যুৰ বাহিৰে আন যি কোনো অনিষ্ট কৰালৈকে বিস্তাৰিত হয়।

সম্পত্তিৰ বাবে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ আৰম্ভ আৰু চলি থকা অৱস্থা।

১০৫। সম্পত্তিৰ বাবে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ প্ৰাৰম্ভ সেই সময়ৰ পৰাই হয় যেতিয়াই সম্পত্তিৰ প্ৰতি বিপদৰ এটা যুক্তিযুক্ত আশঙ্কাৰ প্ৰাৰম্ভ হয়।

চুৰিৰ বিৰুদ্ধে সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ অপৰাধীজনে সম্পত্তিৰ সৈতে তেওঁৰ পলায়ন কাৰ্য্য সম্পন্ন কৰালৈকে বা হয়, লোক প্ৰাধিকাৰীৰ সাহাৰ্য্য লাভ কৰা লৈকে বা সম্পত্তিটো পুনৰুদ্ধাৰ কৰালৈকে চলি থাকে।

লুণ্ঠনৰ বিৰুদ্ধে সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ সিমান সময়লৈকে চলি থাকে যিমান সময়লৈকে অপৰাধীজনে কোনো ব্যক্তিৰ মৃত্যু ঘটোৱাৰ বা ঘটোৱাৰ প্ৰয়াস কৰাৰ বা আঘাট বা সদোষ অৱৰোধৰ বা যিমান সময়লৈকে তৎকালিক মৃত্যুৰ বা তৎকালিক আঘাটৰ বা তৎকালিক ব্যক্তিগত পৰিৰোধৰ ভয় চলি থাকে।

সম্পত্তিৰ আপৰাধিক অনুপ্ৰবেশৰ বা অপকৰ্মৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ যিমান সময়লৈ চলি থাকে সিমান সময় অপৰাধীজনে আপৰাধিক অনুপ্ৰবেশ বা অপকৰ্মৰ সংঘটন চলাই থাকে।

সম্পত্তিৰ ৰাত্ৰি গৃহেভেদনৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ যিমান সময়লৈ চলি থাকে, সিমান সময়লৈকে এনে গৃহভেদনৰ দ্বাৰা আৰম্ভ হোৱা গৃহ অনুপ্ৰৱেশ চলি থাকে।

মাৰাত্মক অভ্যাঘাতৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ যেতিয়া নিৰ্দোষী ব্যক্তিৰ অনিষ্টৰ আশঙ্কা থাকে।

১০৬। যদি অভ্যাঘাতৰ বিৰুদ্ধে ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰৰ প্ৰয়োগত যিটোৱে যুক্তিযুক্ত ভাৱে মৃত্যুৰ আশঙ্কা জন্মায়, প্ৰতিৰক্ষকে তেনে পৰিস্থিতিত, যে তেওঁ সেই অধিকাৰ এজন নিৰ্দোষী ব্যক্তিৰ অনিষ্টৰ বিপদাশঙ্কা বিনা ফলপ্ৰসু ভাৱে প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰে, তেওঁৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ সেই বিপদাশঙ্কা লোৱালৈকে বিস্তাৰিত হয়।

দৃষ্টান্ত

"ক" এক উশৃঙ্খল জনতাৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হৈছে যি তেওঁক হত্যা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰে। তেওঁ উশৃঙ্খল জনতাৰ ওপৰত গুলীচালনা নকৰাকৈ তেওঁৰ ব্যক্তিগত প্ৰতিৰক্ষাৰ অধিকাৰ ফলপ্ৰসূভাৱে প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰে, আৰু উশৃংখল জনতাৰ লগত লগ হৈ থকা সৰু ল'ৰা ছোৱালীৰ অনিষ্ট কৰাৰ বিপদাশঙ্কা বিনা গুলী চালনা কৰিব নোৱাৰে। "ক"ই কোনো অপৰাধ কৰা নাই যদিহে এনেদৰে গুলীচালনা কৰোতে লৰা ছোৱালীবোৰৰ কোনোটোৰ তেওঁ অনিষ্ট কৰে।

অধ্যায় ৫

অপপ্ৰেৰণাৰ বিষয়ে

কোনো কাৰ্য্যৰ অপপ্ৰেৰণা।

১০৭। কোনো ব্যক্তিয়ে কোনো কাৰ্য্য কৰাৰ বাবে অপপ্ৰেৰণা দিয়ে, যি—

প্ৰথমতে - কোনো ব্যক্তিক সেই কাৰ্য্যটো কৰিবলৈ প্ৰৰোচিত কৰে বা

দ্বিতীয়তে - এক বা অন্য অধিক ব্যক্তি বা ব্যক্তিবৰ্গ সহ সেই কাৰ্য্য কৰাৰ ষড়যন্ত্ৰত নিযুক্ত হয়, যদি সেই ষড়যন্ত্ৰৰ অনুসৰণত আৰু সেই কাৰ্য্য কৰাৰ নিমিত্তে কোনো এটা কাৰ্য্য বা অবৈধ ত্ৰুটী ঘটিত হয়।

তৃতীয়তে - সেই কাৰ্য্য কৰণত কোনো কাৰ্য্য বা অবৈধ ত্ৰুটীৰ দ্বাৰা অভিপ্ৰেতভাৱে সাহাৰ্য্য কৰে।

স্পষ্টীকৰণ ১ - কোনো ব্যক্তি যিজনে, ইচ্ছাপূৰ্বক মিথ্যা বৰ্ণনাৰ দ্বাৰা বা তাত্বিক তথ্য যিটো তেওঁ প্ৰকট কৰিবলৈ আৱদ্ধ, ইচ্ছাপূৰ্বক গোপন নকৰি স্বেচ্ছাই কোনো কাৰ্য্য কৰায় বা সংগ্ৰহ কৰা বা কৰাবলৈ বা সংগ্ৰহ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰে, তেওঁ সেই কাৰ্য্যটো কৰিবলৈ প্ৰৰোচিত কৰা বুলি কোৱা হয়।

দৃষ্টান্ত

লোক পদাধিকাৰী 'ক' ক ন্যায়ালয়ৰ পৰা এখন পৰোৱানাৰ দ্বাৰা 'ক্ষ' ক কৰায়ত্ত কৰিবলৈ প্ৰাধিকৃত কৰা হৈছে। 'খ'ই সেই তথ্যটো আৰু যে 'গ' 'ক্ষ' নহয় জানিও ইচ্ছাপূৰ্বক 'ক' ক নিবেদন কৰিলে যে 'গ'ই 'ক্ষ' আৰু তাৰ দ্বাৰা অভিপ্ৰেতভাৱে 'গ' ক 'ক' ৰে কৰায়ত্ত কৰায়, ইয়াত খ' ই প্ৰৰোচনাৰে 'গ' ৰ কৰায়ত্তৰ অপপ্ৰেৰণা দিছে।

স্পষ্টীকৰণ ২- যিয়ে কাৰ্য্যটো কৰা হোৱাৰ পূৰ্বে বা কৰাৰ সময়ত সেই কাৰ্য্য কৰাটো সুগম